

Provincie
Antwerpen

VLAAMS INSTITUUT
**GEZOND
LEVEN**

PARTNER ORGANISATIE MILIEUGEZONDHEIDSZORG (PO MGZ)

JAARVERSLAG 2021

CONSORTIUM VITO, GEZOND LEVEN EN PIH

PENVOERENDE ORGANISATIE: VITO

CONTACTPERSOON: KATLEEN DE BROUWERE

DUUR: **2021-2025**

INHOUDSTAFEL

HOOFDSTUK 1: JAARPLAN PO MGZ	3
1.1 PROGRAMMA-OVERKOEPELENDE ACTIES (OVERHEEN VERSCHILLENDE PREVENTIE EN BELEIDSPROGRAMMA'S)	3
1.1.1 OVERZICHT	3
1.1.2 PROGRAMMA-OVERKOEPELENDE REGULIERE DIENSTVERLENING	3
1.2 BELEIDSPROGRAMMA MILIEUGEZONDHEIDSKUNDIGE RISICO-ANALYSE	15
1.2.1 OVERZICHT	15
1.2.2 REGULIERE DIENSTVERLENING	15
1.3 PREVENTIEPROGRAMMA MILIEUGEZONDHEIDSKUNDIGE AANDACHTSGEBIEDEN	24
1.3.1 OVERZICHT	24
1.3.2 REGULIERE DIENSTVERLENING MGAG	24
1.3.3 PROJECTEN MGAG	24
1.4 PREVENTIEPROGRAMMA BINNENMILIEUGERELATEERDE GEZONDHEIDSWINST	28
1.4.1 OVERZICHT	28
1.4.2 REGULIERE DIENSTVERLENING BINNENMILIEUGERELATEERDE GEZONDHEIDSWINST	28
1.4.3 PROJECTEN BINNENMILIEUGERELATEERDE GEZONDHEIDSWINST	31
1.5 PREVENTIEPROGRAMMA GEZONDE PUBLIEKE RUIMTE	36
1.5.1 OVERZICHT	36
1.5.2 REGULIERE DIENSTVERLENING	36
1.5.3 PROJECTEN	40
1.6 PREVENTIEPROGRAMMA KLIMAAT EN GEZONDHEID	44
1.6.1 OVERZICHT	44
1.6.2 REGULIERE DIENSTVERLENING KLIMAAT EN GEZONDHEID	45
1.6.3 PROJECTEN KLIMAAT EN GEZONDHEID	45
1.7 TOELICHTING VAN DE ACTIVITEITEN PARAGRAAF 4.6 UIT HET BELEIDSPLAN	48

HOOFDSTUK 1: JAARPLAN PO MGZ

1.1 PROGRAMMA-OVERKOEPELENDE ACTIES (OVERHEEN VERSCHILLENDE PREVENTIE EN BELEIDSPROGRAMMA'S)

1.1.1 Overzicht

R	OD	AFK-R-OD-actieletter*	type	Actie	aandeel in programma CLU**
alle	alle	CLU-A.0.0	RD	Coördinatie en administratie	B
R1	OD1	CLU-B.1.1	RD	Opvolgen trends en opbouwen expertise	B
R1	OD2	CLU-C.1.2	RD	Opvolgen grotere projecten die relevant zijn	C
R1	OD3	CLU-D.1.3.a	RD	Externe communicatiestrategie	A
		CLU-D.1.3.b	RD	Beheer en onderhoud externe communicatiekanalen	
R1	OD4	CLU-E.1.4	RD	Vraagbaak	B
		CLU-F.1.4	RD	Deelname aan overlegorganen en Vlaamse werkgroepen	C
		CLU-G.1.4	RD	Inhoudelijke ondersteuning doelstellingen MGZ	B
R1	OD5	CLU-H.1.5	RD	Advies en valideren methodiekontwikkeling van derden	C
R1	OD6	CLU-H.1.6	RD	Advies verlenen aan derden	D
R2	OD4	CLU-I.2.4	RD	Evaluatie van de lopend PO MGZ (2016-2020)	D

*Het eerste deel van de code komt overeen met de code van de actie uit het beleidsplan. Het voorlaatste cijfer staat voor het resultaatgebied, de laatste cijfer reflecteert de operationale doelstelling waarbinnen de actie zich in het jaarplan bevindt.

**acties in volgorde van voorziene tijdsinspanningen binnen het programma RA: A>B>C>D; dus voor acties 'A' voorzien we veel tijd, acties 'D' zijn acties waar we weinig tijd in zullen investeren

1.1.2 Programma-overkoepelende reguliere dienstverlening

1.1.2.1 CLU-A 0.0 Coördinatie en administratie

Wat: overleg en coördinatie PO MGZ

Settings en doelgroepen: AZG

Timing: doorlopend

Hoe: interne coördinatie via allerhande kanalen (e-mail, gedeelde documenten zoals sharepoint sites, conference calls en vergaderingen, ...) en administratie (jaarverslagen, vergaderverslagen, CIRRO, ...). Er wordt ook maximaal afgestemd met de mmk-coördinator.

Verwacht Resultaat: intern goed gecoördineerde PO MGZ, jaarverslag, en voldoen aan alle administratieve en contractuele verplichtingen voor een PO

Evaluatie: interne evaluatie, beschikbaarheid verplichte administratieve documenten

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), GL (medewerking) en PIH (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021:

- Goedgekeurd jaarverslag 2020
- Vergaderverslagen intern overleg en overleg met AZG (zie [PO MGZ 2021-2025 Algemeen](#) ([Web view](#)))
- Min 2x per jaar dagelijks bestuur, en maandelijks overleg tussen PO MGZ en AZG
- Onderhoud en ondersteuning PO MGZ Teams site (zie ook verder)
- Indienen van het jaarplan 2021 en jaarverslag 2021: in overleg met de CIRRO verantwoordelijke bij AZG wordt dit eind maart 2022 of in de loop van april 2022 ingediend op het CIRRO platform, vermits er momenteel de doorstroom naar eHealth ontwikkeld wordt, en men liefst wacht tot dit in orde is vooraleer het dossier in CIRRO op te laden. Volgens afspraak met AZG wordt daarom tussentijds het jaarplan en jaarverslag per mail (word en excel documenten ingediend)

1.1.2.2 CLU-B.1.1 Opvolgen trends en opbouwen expertise

Wat: Als expertise- en onderzoeksorganisaties volgen we trends op in wetenschap, uitvoering en beleid. Hierover rapporteren onder vorm van halfjaarlijkse overzichten per programma zullen we opnemen op een basis van automatische overzichten zoals bijschreven bij 'hoe'. Andere wetenschappelijke desk research opvolgen zal gebeuren in kader van specifieke acties die we rapporteren. De PO MGZ zal instaan om daarbij ook steeds de nieuwste trends en inzichten te raadplegen. Uiteraard evolueren sommige beleidsdomeinen erg snel (denk bijvoorbeeld maar aan mobiliteit). PO MGZ zal binnen waar nodig en indien er tijd beschikbaar is, een update van de rapporten voorzien.

De leden van PO MGZ zullen ook deelnemen aan vormingen, congressen, studiedagen, symposia, opleidingen, lokale initiatieven....

Settings en doelgroepen: AZG, PO M-CO en VMMN

Timing: doorlopend

Hoe:

Desk research en literatuursearces delen:

- We zullen het maandelijks overzicht van RIVM halfjaarlijks gebundeld bezorgen aan AZG, met een aanduiding welke zaken voor welke programma's relevant zijn.
- We zoeken uit hoe we via RSS-feeds automatische overzichten van trends kunnen bezorgen aan AZG en/of met AZG bekijken hoe zij zulke feeds zelf kunnen genereren.
- We bezorgen AZG toegang tot het forum waar ook inzichten gedeeld worden.
- We maken een overzicht van relevante nieuwsbrieven per programma. De rapporten van de acties van PO MGZ zullen telkens een bibliografie bevatten van geraadpleegde werken.

Opleidingen expertise delen:

De PP of andere relevante documenten van deze bijeenkomsten zullen ter beschikking worden gesteld binnen het VMMN volgens de afspraken gemaakt in kader van de interne communicatie (zie actie 1.1.2.6).

Samenwerking: VMMN

Verwacht Resultaat: halfjaarlijkse overzicht RIVM, gelinkt aan de programma's; overzicht mogelijkheden RSS-feed; overzicht relevante nieuwsbrieven en tijdschriften per programma; toegang tot forum voor AZG up-to-date; gedeelde documenten volgens afspraken interne communicatie; bibliografieën in deelrapporten

Evaluatie: AZG is tevreden over het halfjaarlijks overzicht

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), GL (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021 Volgende opleidingsmomenten werden door de partners van de PO MGZ gevolgd in 2021:

- Infosessie ventileren en COVID-19 gevolgd op 17/4/2021 en georganiseerd door Agentschap Zorg en Gezondheid (link [verslag](#))
- Woondag, georganiseerd door VVSG op 25/10/2021. Volgende sessies werden bijgewoond:
 - De Limieten van de Markt door Paul De Grauwe
 - Lokale besturen, een rol in betaalbaar wonen door Wim Rasschaert
 - Regionaal woonbeleid: een vloek of zege
 - Bovenlokale ondersteuning en ontzorging om de renovatiegolf aan te gaan door VVSG Netwerk Klimaat
 - De renovatieuitdaging: innovatieve en inclusieve financieringsoplossingen voor iedereen

Verslag is opgenomen op Sharepoint ([link](#)).

- Basisopleiding Gezondheidsbevordering, georganiseerd door Gezond Leven
- Basisopleiding VRP – Ruimtelijke planning ([link](#) bestanden, [link](#) notities)

De belangrijkste trends in wetenschappelijke en beleidsontwikkelingen per thema worden per programma opgevolgd, en gebundeld in een overzicht op deze folder van de Teams site

<https://vitoresearch.sharepoint.com/:f:/r/sites/po-mgz-2021-2025/Shared%20Documents/CLU/CLU%20B%20opvolgen%20trends%20en%20expertise%20opbouw?csf=1&web=1&e=9xTU6T>

Dit is een 'levend' document waar bijkomende info regelmatig aangevuld wordt.

AZG heeft toegang tot dit overzicht. Belangrijke evoluties worden pro-actief gedeeld (per e-mail) met AZG.

CLU-C.1.2 Opvolgen relevante grote projecten en netwerken

Wat: We stellen voor om in jaar 1 minimaal volgende grote projecten opvolgen: WHO Healthy Cities Network, COST-actie European Burden of Disease Network en WHO project tool beoordeling mengsels in binnenlucht gevoelige bestemmingen. Netwerken die met AZG kunnen besproken worden zijn het intermutualistisch overleg rond milieufactoren, HEAL, netwerk natuur en gezondheid, Eurohealthnetwork, Citizenscienceproject...

Settings en doelgroepen: , AZG, PO M-CO en VMMN

Timing: doorlopend

Hoe: We bekijken het materiaal op websites, we wonen webinars of stuurgroepen bij, en rapporteren bondig aan AZG, m.i.v. relevantie voor AZG, VMMN, PO M-CO of PO MGZ werking.

Samenwerking: AZG

Resultaat: bondige rapportage met opportuniteiten binnen VMMN benoemd

Evaluatie: beschikbaarheid van rapportage

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), GL (medewerking), PIH (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021:

- Netwerk natuur en gezondheid werd bijgewoond en opgevolgd. Verslagen zijn beschikbaar op [sharepoint](#) (worden doorlopend aangevuld)
- WHO project tool beoordeling mengsels in binnenlucht gevoelige bestemmingen werd opgevolgd, en de relevantie en opportuniteiten voor het Vlaams binnenmilieubeleid voorgelegd aan AZG. Verslag release van de tool zie: [2021 06 17 WHO tool RiskCalculator WHO \(Web view\)](#)
- COST-actie European Burden of Disease Network werd door VITO opgevolgd
- CitizenScience project 'ZULU' (o.a. VMM) werd opgevolgd
- Deelname en presentatie 'health impact assessment of indoor environment quality' (20 april 2021) UBA conference [International Conference: Limiting Health Impacts of Construction Products: Agenda | Umweltbundesamt](#)
- Opvolging PFAS via workshops van HBM4EU: PFAS science policy workshop (28-29 04 2021); workshop aligned studies (23-24 11 2021)
- Europees netwerk rond PFAS hotspots werd geïnitieerd eind 2021, en opgevolgd door VITO en PIH

1.1.2.3 CLU-D.1.3.a Communicatiestrategie en afsprakenkader externe communicatie verfijnen

Wat: De huidige PO MGZ heeft reeds een externe communicatiestrategie uitgewerkt. Een belangrijk onderdeel hiervan zijn de huisstijl en de individuele communicatieplannen die per actie worden uitgewerkt. De beschrijving van deze plannen worden altijd opgenomen daar waar dit relevant is per actie of project en maken geen onderwerp uit van deze algemene actie. Binnen deze actie zal er gewerkt worden aan een overkoepelend afsprakenkader omtrent de externe communicatie waarin de algemene spelregels en afspraken zoals bijvoorbeeld rond de huisstijl zullen worden opgenomen. De externe communicatiestrategie zal rekening houden met de rol van alle partners binnen het VMMN en meer specifiek zeker met de rol van de Logo's, AZG, PIH, VITO en Gezond Leven en zal ook een overzicht bieden van alle communicatiekanalen en -instrumenten die er zijn. In deze actie worden dus ook kanalen zoals website tool AZG luchtverontreiniging/geluid en morbiditeit en de daaruit voortvloeiende mogelijkheden zoals infographics beschreven. We starten met de huidige versie, maar

verfijnen en passen deze aan op basis van het veranderende landschap. De bedoeling is om maximaal inzicht te hebben in de win-win-mogelijkheden op vlak van externe communicatie binnen het VMMN om efficiënt te werken (bijvoorbeeld afstemming achtergrondfiche tool AZG luchtverontreiniging/geluid en morbiditeit bij AZG en infopagina's website) en om de milieugezondheidsproblematiek in de aandacht te brengen.

Settings en doelgroepen: AZG en mmk's

Timing: jaar 1

Hoe: PO MGZ en PO M-CO zullen in jaar één een evaluatie plannen van de werking van de vorige PO MGZ (wegens besparingen kon deze actie niet doorgaan in 2020). Onderdeel van deze evaluatie zal ook de externe communicatie zijn waarbij er ook aandacht gaat naar een duidelijke interne overlegstructuur en rollen en verwachtingen binnen het VMMN. Op basis van de resultaten van deze evaluatie en nauw overleg met AZG zal het afsprakenkader rond externe communicatie aangepast worden.

Samenwerking: AZG, VMMN, PO M-CO, mmk's

Resultaat: Intern afsprakenkader omtrent externe communicatie

Evaluatie: gedragenheid bij PO MGZ en AZG over het afsprakenkader externe communicatie

Rolverdeling PO MGZ: VITO (medewerking), GL (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Overleg over deze actiefiche op 18/05/2021 met VITO en communicatiemanager Gezond Leven. Verslag overleg: [2021 18 05 Overleg communicatieplan](#). Conclusie: De externe communicatie strategie en het bijhorend afsprakenkader zijn nog up to date. 1 alinea werd geschrapt in het document over het Logboek. Er werd een nieuwe alinea toegevoegd (2.2.3) over de kanalen van de verschillende organisaties binnen de PO. Nieuw communicatieplan vind je [hier](#).

Een voorbeeld van implementatie van de communicatiestrategie was de communicatie van de PFAS serumstudie in Zwijndrecht (zie actie MGAG-B.4.1). Deze succesvolle communicatie werd benoemd door de communicatieverantwoordelijke van AZG en door de van de Vlaamse over van de andere Vlaamse departementen en agentschappen die betrokken zijn bij de PFAS problematiek. Tegelijk was er een sterke de visibiliteit van PO MGZ bij deze PFAS crisis.

De evaluatie van de externe communicatie gebeurde niet, na onderlinge afspraak tussen de verschillende partners van de PO.

1.1.2.4 CLU-D.1.3.b Beheer en onderhoud interne en externe communicatiekanalen

Wat: Verschillende interne en externe communicatiekanalen zullen beheerd en onderhouden worden door PO MGZ, in nauwe samenwerking en afstemming met PO M-CO en AZG en volgens het interne afsprakenkader vermeld in 1.1.2.3.

Het beheer en onderhoud van de interne en externe communicatiekanalen bevat volgende aspecten:

- Gebruikersbeheer: gebruikers die informatie kunnen aanpassen aan externe communicatiekanalen,
- Leidraad voor gebruikers waar van toepassing opmaken en onderhouden,
- Inhoud van de communicatiekanalen opvolgen, evalueren en updaten,
- Bouw websites beheren

- Algemeen technisch onderhoud en beheer communicatiekanalen

PO MGZ zal minimaal de websites www.gezondheidenmilieu.be (projecten, acties, opleidingen, ...), www.milieugezondheidszorg.be, Twitter, LinkedIn en Facebook Gezond Leven beheren. De infopagina's op de website www.gezondheidenmilieu.be (als onderdeel van gezondleven.be) zullen onderhouden worden in nauwe samenwerking met de mmk's en PO M-CO. De invulling van de infopagina's gebeurt door de mmk's. De invulling van de rest van de onderdelen van de website www.gezondheidenmilieu.be gebeurt door PO MGZ (projecten, acties (bijv. actieweek), opleidingen, settinginformatie, ...).

Settings en doelgroepen: interne communicatiekanalen: PO MGZ en AZG, externe communicatiekanalen: leden van het VMMN, algemene bevolking

Timing: doorlopend

Hoe: Het gebruikersbeheer zal per communicatiekanaal bekeken worden. Per communicatiekanaal zal in kaart gebracht worden wie de gebruikers zijn en wat hun rollen zijn. Bij wijziging van deze gebruikers (door personeelsverloop, door taakverschuivingen, ...) zal PO MGZ de noodzakelijke technische aanpassingen in de verschillende gebruikersbeheerpanels toepassen. Waar nodig zal PO MGZ hiervoor beroep doen op AZG. We bouwen zoveel mogelijk verder op bestaande communicatiekanalen (bvb. interne PO MGZ sharepoint), en sturen bij waar nodig.

PO MGZ zal, in nauwe samenwerking met de mmk-coördinator, leidraden maken die voor de gebruikers van de externe communicatiekanalen duidelijk maken wat de rol is van de gebruiker en hoe het technische onderdeel van het kanaal werkt zodat de gebruiker zijn rol kan uitvoeren. De bestaande richtlijnenbundels rond beheer van website kunnen qua opbouw en structuur gebruikt worden als basis, maar zullen moeten aangepast worden naar de nieuwe rolverdelingen in het algemene afsprakenkader.

PO MGZ is met de mmk's zal de **inhoud** van de communicatiekanalen bewaken, updaten en evalueren. Deze taak zal in jaar 1 gebeuren voor www.gezondheidenmilieu.be (als onderdeel van gezondleven.be) en de externe communicatiekanalen van Gezond Leven. Afhankelijk van de voortgang voor het ontwikkelen van nieuwe externe communicatiekanalen zal dit wijzigen. Deze taak zal in jaar 1 ook gebeuren voor de infopagina's op www.gezondheidenmilieu.be (als onderdeel van gezondleven.be). Voor de infopagina's rond milieugezondheidsthema's zal de huidige afspraak die met de mmk's is gemaakt voortlopen wat betreft het updaten van de infopagina's tot er, op basis van evaluatie en overleg, nieuwe afspraken geldig zijn.

Op basis van evaluaties en feedback zullen er **structuurwijzigingen** aan bijvoorbeeld de websites worden doorgevoerd. Nieuwe templates zullen waar nodig, en waar mogelijk binnen de begroting, ontwikkeld worden. Er zal ook ingezet worden op algemeen technisch onderhoud van de communicatiekanalen zoals bijvoorbeeld key-word-optimalisatie, checken of alle linken nog werkzaam zijn, Google Analytics resultaten opvolgen, domeinnamenbeheer,

Samenwerking: AZG, VMMN, PO MGZ, PO M-CO, mmk's

Resultaat: kwaliteitsvolle externe communicatiekanalen

Evaluatie: NVT in jaar 1 (tenzij verwijzing naar algemene evaluatie)

Rolverdeling PO MGZ: VITO (medewerking, nl. beheer PO MGZ interne sharepoint), GL (trekker en beheer van externe communicatiekanalen)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Als intern communicatiekanaal werd een nieuwe Teams omgeving PO MGZ (<https://vitoresearch.sharepoint.com/:f:/r/sites/po-mgz-2021->

[2025/Shared%20Documents/General?csf=1&web=1&e=AFxulz](#)) ontwikkeld en gehost bij VITO. Deze is gestructureerd volgens de programma's en actiefiches, en er zijn bijhorende OneNote boeken opgesteld om notities en vergaderverslagen per actie te bundelen. Er werd binnen PO MGZ (intern) een opleiding/infosessie gehost door de IT dienst van VITO, en ondersteuning voor gebruik werd door de IT dienst van VITO verzorgd.

De samenwerkomgeving tussen PO MGZ en mmk's is via de Gezond Leven SharePoint en niet op de Teams omgeving van PO MGZ. Dit omwille van toegangsrechten. Dat verklaart waarom sommige documenten niet op deze Teams omgeving staan, maar op die van GL.

De website www.gezondheidenmilieu.be werd gescreend en er werd bekeken welke infofiches en leidraden niet meer up to date waren. Alle infopagina's werden verdeeld onder de mmk's (op basis van hun expertise) en een groot aantal daarvan werden herzien. Voor een overzicht [zie Excel](#). De [contactpagina](#) op de website werd ook aangepast, en werd ook doorgegeven aan de communicatiepersoon van de Logo's om zo een zelfde manier van werken te hanteren. De onthaalbrochure van de mmk's kreeg ook een [update](#). Op de Sharepoint 'interne werking mmk's werd het [portaal](#) herschreven en werden de 'inhoudelijke handleiding' en 'communicatieve handleiding' herwerkt. De infopagina's werden toegewezen aan mmk's voor revisie en feedback. De andere afgesproken deliverables met AZG zullen in de rapportage komen van de mmk coördinatie en worden hier niet verder toegelicht.

De afstemming van de externe communicatiekanalen van AZG als medium om de PO MGZ materialen extern te communiceren werd met AZG besproken. Gezien de vertraging bij AZG ivm ontwikkeling van hun website om dit op een gestructureerde manier met visibiliteit van PO MGZ te doen, staat dit momenteel nog on hold, en gebruiken we voorlopig verder de 'oude' kanalen.

1.1.2.5 CLU-E.1.4 Vraagbaak

Wat: We geven ondersteuning bij klachtenbehandeling. Specifieke adviesvragen met betrekking tot de kwaliteit van en blootstelling in het milieu, toxicologische en andere vragen omtrent milieupolluenten en -stressoren, met inbegrip van klimaatgerelateerde stressoren op gezondheid. We verschaffen binnen afgesproken termijnen een wetenschappelijk onderbouwd antwoord op vragen gesteld door AZG binnen de vraagbaak functie van de PO. De vraagbaak omvat kleinere als meer omvattende vragen, die respectievelijk binnen een termijn van 2 weken tot langere termijn van 1-3 maanden worden beantwoord.

Settings en doelgroepen: AZG

Timing: doorlopend / reactieve behandeling van vragen

Hoe: Bij het ontvangen van een vraag zal een afstemming gebeuren met AZG waarin de context, vraag, timing en mate van detail, vorm van rapportage (rapport, of andere vorm indien van toepassing) zal worden afgesproken. Het intern systeem opgezet binnen de huidige PO MGZ om de vragen te registreren, de interne behandeling efficiënt toe te wijzen aan de meest geschikte expert, en de opvolging zal verder toegepast worden. We voorzien ook steeds één feedbackronde.

Indien het nodig geacht wordt, kunnen adviesvragen (beperkt) onderbouwd worden door metingen.

Er zal halfjaarlijks (en tussentijds op vraag van AZG) een overzicht worden gegeven van het aantal behandelde vragen, het personeelsbudget en de specifieke werkingskosten gespendeerd aan de vraagbaak, om zo zicht te krijgen over het resterend budget voor de vraagbaak voor dat jaar.

Samenwerking: consultatie van experts uit kennisnetwerk

Resultaat: rapportering met beantwoording van de vraag, onderbouwd met referenties.

Evaluatie: behandeling van het aantal vragen. AZG is tevreden over de dienstverlening

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), PIH (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021:

Er werden volgende vraagbaak vragen ontvangen, behandeld en besproken met AZG:

Vraagbaak 1: 'pb in bloed Hoboken- referentiewaarden: [VraagbaakPOMGZ antwoord Pb final.docx](#)

Vraagbaak 2 'Advies PFAS Zwijndrecht – 'no regret maatregelen'. [vraagbaak PFAS Zwijndrecht .docx](#)

Vraagbaak 3 : vraagbaak Covid infectierisico BiMi

Vraagbaak 4: geluid VLAREM [advies PO MGZ Vlareem geluid.docx](#)

Naast deze formele 'vraagbaak' adviezen, werden verschillende kleinere adviesvragen gesteld door AZG aan PO MGZ, waarbij we telkens een advies geformuleerd hebben (per mail), bvb. advies in verschillende PFAS dossiers.

CLU-F.1.4 Deelname aan overlegorganen en Vlaamse werkgroepen

Wat: PO MGZ medewerkers nemen actief deel aan Vlaamse, en bij uitzondering lokale, werkgroepen en vergaderingen. In het kader van health in all policies is het aangewezen om de vinger aan de pols te houden bij beleidsevoluties die mogelijks impact hebben op milieugezondheid. Strategische aanwezigheid op vergadering of overleg zal daar onderdeel van uitmaken. Vergaderingen of overleggen die concreet gekoppeld zijn aan een project of actie elders in het beleidsplan vallen niet onder deze noemer. Voor jaar 1 stelt PO MGZ alvast deelname aan volgend overleg voor: pilootproject Zelzate, Green Deal stoken, Intego MGZ project.

Settings en doelgroepen: AZG, actoren uit het netwerk die een relevant project met mogelijke impact op milieugezondheid opstarten of beheren of beleidswerk in het kader van milieugezondheid verrichten (bijv. VPO, FOD leefmilieu...)

Timing: doorlopend

Hoe: Tijdens de deelnames aan deze werkgroepen en vergaderingen zal de PO MGZ bijzondere aandacht hebben en vestigen op de milieugezondheidkundige kant van het onderwerp. De verslagen van de overleggen en vergaderingen zullen gedeeld worden met AZG en wanneer relevant binnen het VMMN. PO MGZ zal, waar relevant, opportuniteiten van het overleg voor PO MGZ, AZG of VMMN benoemen of meenemen in de verdere jaarplannen van PO MGZ.

Samenwerking: AZG

Resultaat: verslagen overleg en vergaderingen worden gedeeld. Opportuniteiten, waar relevant, gerapporteerd.

Evaluatie: aantal vergaderingen bijgewoond; AZG is tevreden over deelname en rol PO MGZ aan de overlegorganen

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), GL (medewerking), PIH (medewerking),

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

We maken deel uit van 2 netwerkgroepen van PO OSW: Lokale Besturen en Zorg en Welzijn. Hierover koppelen wij steeds terug naar onze partners.

We namen ook deel aan de klankbordgroepvergaderingen van de studie 'Praktische instrumenten voor Ruimte & Gezondheid' (vanuit de behoeftebevraging van de vorige PO MGZ).

Verder waren we ook betrokken bij de opstart DorpKerngezond, maar verdere deelname werd niet gevraagd door de lokale partner.

Verder:

- Deelnames sector overleg preventie
- Deelname EEA advisory board Environmental Health Atlas
- deelname aan MMK themagroep (toelichting PO MGZ 2021- 2025) (22 april)
- Voorstelling resultaten interventiestudie houtstook Department omgeving (22 april)
[Toelichting studies 'Pilootproject Natural Capital Accounting in Vlaanderen' en 'Goede praktijkregels voor huishoudelijke houtstook en de impact ervan' - Departement Omgeving](#)
- Deelname aan ontmoetingsdag medisch milieukunde (Nederland: GGD, RIVM): [verslag](#)
- Voorstelling E-HIS – VITO (20 jan 2021)
- Voorstelling resultaten interventiestudie schoolomgeving – VMM lunchtalk (2 maart 2021)
- Voorstelling resultaten interventiestudie schoolomgeving – VMM ZULU project (28 september 2021)
- Deelnames technische werkgroepen PFAS (handelingskader)

1.1.2.6 CLU-G.1.4 Inhoudelijke ondersteuning doelstellingen MGZ

Wat: Eind 2023 worden milieugezondheidsdoelstellingen voorgelegd in een eindsymposium m.b.t. preventieve gezondheidszorg. De doelstellingen gelieerd aan het preventief gezondheidsbeleid Milieugezondheidszorg worden gedestilleerd vanuit een HiAP-benadering. Hiervoor worden beleidsplannen, guidelines, strategische keuzes, ... uit de relevante beleidsdomeinen m.b.t. milieugezondheid geselecteerd en doorvertaald naar gezondheid.

Settings en doelgroepen: AZG

Timing: in overleg met AZG

Hoe: We nemen deel aan overleg met AZG om de MGZ doelstellingen die voorgesteld zullen worden op het eindsymposium m.b.t. preventieve gezondheidszorg voor te bereiden. Als output van dit overleg zullen er specifieke verwachtingen en actiepunten voor PO MGZ in kader van deze voorbereiding naar voor komen, en hiermee gaan we dan aan de slag. Dit kan gaan om inhoudelijke analyse van bepaalde rapporten, topics, als bijvoorbeeld ook het in kaart brengen van potentiële relevante sprekers voor het eindsymposium.

Als leertraject bekijken we hoe de procesvoorbereiding voor de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen “De Vlaming leeft gezonder in 2025” tot stand zijn gekomen.

Samenwerking: AZG

Resultaat: PO MGZ biedt AZG inhoudelijke ondersteuning MGZ doelstellingen. De vorm hiervoor (bv. nota) wordt na overleg met AZG afgestemd.

Evaluatie: tevredenheid AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), PIH (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

De vraag naar inhoudelijke ondersteuning vanuit PO MGZ werd enkele keer besproken met AZG (op het maandelijks structureel overleg PO MGZ-AZG). Er werden in 2021 nog geen concrete vragen gesteld (uitgesteld o.w.v. PFAS crisis); dit wordt verder opgevolgd in 2022.

1.1.2.7 CLU-H.1.5 Advies en valideren methodiekontwikkeling van derden

Wat: Indien derden een methodiek ontwikkelen rond milieugezondheid, kunnen ze het consortium PO MGZ aanspreken met betrekking tot milieugezondheidskundige expertise en zullen we gericht doorverwijzen mbt horizontale focussen zoals implementeren, projectmatig werken, gedragsverandering, risicocommunicatie, participatie en andere.

Settings en doelgroepen: actoren uit het netwerk die inzetten op methodiekontwikkeling op vlak van milieugezondheid

Timing: doorlopend

Hoe: Het consortium kan hierrond een advies verlenen, of kan, volgens de richtlijnen van AZG, de methodiek ook valideren zodat deze kan opgenomen worden in preventiemethodieken.be. Het consortium zal in het jaarplan telkens een aantal dagen voorzien om op deze vragen in te gaan. Indien de tijdsbesteding voor validatie de voorziene tijd overschrijdt, of indien er nog vragen komen nadat de validatietijd opgebruikt is, dan zal het consortium consultancytarieven hanteren voor deze actie. Validatievragen van de overheid krijgen voorrang.

Samenwerking: binnen consortium

Resultaat: validatie methodiek

Evaluatie: tevredenheid AZG en derden

Rolverdeling PO MGZ: GL (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Er werd in 2021 geen adviesvraag rond methodiekontwikkeling gesteld.

1.1.2.8 CLU-H.1.6 Advies rond milieugezondheid aan derden

Wat: Indien derden een vraag hebben rond milieugezondheid, kunnen ze het consortium PO MGZ aanspreken met betrekking tot milieugezondheidkundige expertise en zullen we gericht doorverwijzen mbt horizontale focussen zoals implementeren, projectmatig werken, gedragsverandering, risicocommunicatie, participatie en andere.

Settings en doelgroepen: actoren uit het netwerk met adviesvragen over milieugezondheid

Timing: doorlopend

Hoe: Het consortium kan hierrond een advies verlenen. Het consortium zal in het jaarplan telkens een aantal dagen voorzien om op deze vragen in te gaan. Indien de tijdsbesteding voor validatie de voorziene tijd overschrijdt, of indien er nog vragen komen nadat de validatietijd opgebruikt is, dan zal het consortium consultancytarieven hanteren voor deze actie. Validatievragen van de overheid krijgen voorrang.

Samenwerking: binnen consortium

Resultaat: validatie methodiek

Evaluatie: tevredenheid AZG en derden

Rolverdeling PO MGZ: GL (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Gezond Leven heeft in 2021 vragen gekregen van derden (bv van de burgemeester van Kraainem over bezorgdheden van burgers over producten die voor landbouwactiviteiten gebruikt worden). Deze vragen hebben wij intern bekeken om te bepalen hoe we het beste om gaan met deze zaken. Meestal verwezen wij derden dan door naar de Logo's en de MMKs.

Het **advies aan onderwijsinspectie** in verband met ventileren en verluchten op school, geïnitieerd door VITO in 2020 met de organisatie van een infosessie en een beperkte meetcampagne via onderwijsinspecteurs, werd verwerkt en gerapporteerd in 2021.

Inhoudelijke uitwerken en geven van presentatie tijdens de **webinar 'COVID-19 en Ventileren'** voor Belgische kabinetten, à) door VITO, 11 maart 2021.

Inhoudelijk uitwerken en leveren van 5 bijdragen aan **webinar 'COVID-19 en Ventileren'** op 17 mei 2021 door VITO, met als doelgroep Vlaamse kabinetten.

Inhoudelijke uitwerken en geven van opleiding **Covid-19 en Ventileren aan mobiele teams**, door VITO op 14/01/21, 21/01/21, 11/02/2021 en 05/07/2021.

1.1.2.9 CLU I.2.4 Evaluatie van lopende PO MGZ (2016-2020)

Wat: Evaluatie werking PO MGZ 2016-2020 volgens de principes van RE-AIM.

Settings en doelgroepen: NVT

Timing: eerste helft 2021

Hoe: PO MGZ zal begin 2021 een evaluatie-aanpak uitwerken om de werking van de PO MGZ 2016-2020 te evalueren. De diepgang van deze evaluatie-aanpak zal rekening houden met de tijd voorzien voor deze actie. Deze evaluatie zal zo vroeg mogelijk in het jaar uitgevoerd worden bij de partners van het VMMN. Eventueel, indien relevante en mogelijk binnen budget en voorziene tijd, zal de evaluatie ook gebeuren bij externe actoren.

Samenwerking: AZG, mmk's, PO OSW

Resultaat: evaluatierapport vorige werking PO MGZ

Evaluatie: er zijn lessons learnt uit de evaluatie getrokken voor de nieuwe PO MGZ

Rolverdeling PO MGZ: VITO (medewerking), GL (trekker), PIH (medewerking),

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Er werd door partners onderling besloten om een pragmatische aanpak te gebruiken. Daarom spitsten we de evaluatie toe op de mmk's, en werkten we hiervoor via de themagroepen. Tijdens deze evaluatiemomenten werd er per thema een intervisie georganiseerd, waarbij de focus voornamelijk lag op de evaluatie van de tools die ontwikkeld werden door de vorige PO. De themagroepverslagen van volgende themagroepen bevatten de nodige informatie:

- Mei: de focus hier lag op de evaluatie van de tools risicoanalyse
- [Juni](#): tijdens de themagroep van juni lag de focus op de evaluatie van de tools gezonde publieke ruimte.
- [December](#): hierbij werd er kort ingegaan op het thema binnenmilieu

1.2 BELEIDSPROGRAMMA MILIEUGEZONDHEIDSKUNDIGE RISICO-ANALYSE

1.2.1 Overzicht

R	OD	Actie-nummer	Type*	beschrijving	aandeel in programma RA**
R2	OD1	RA-D.2.1	RD	Verzamelen, analyseren, interpreteren en ontsluiten van gegevens met betrekking tot hormoonverstoorders	C
R2	OD3	RA-F.2.3	PROJ	Conceptontwikkeling kwalitatieve -health impact assessment methode	B
R3	OD2	RA-A.3.2	RD	Ondersteuning voor medisch milieukundigen en het AZG bij het in de praktijk toepassen van reeds ontwikkelde tools en leidraden risico-analyse en MGAG werking	A
R3	OD2	RA-I-3.2	RD	Ondersteunen AZG bij de PFAS werkgroep handelingskader met Milieugezondheidskundig inzicht	A***
R4	OD1	RA-G.4.1	PROJ	Onderzoeksplannen koppeling milieu aan data gezondheid	A
		RA-C.4.1	RD	Datasysteem luchtverontreiniging, geluid en morbiditeit, - bijwerken	D
		RA-H.4.1	PROJ	Overzicht dataplatformen	D
		RA-B.4.1	RD	Ondersteuning AZG uitgevoerde datascience projecten	D

*RD: Reguliere dienstverlening; PROJ: project

**acties in volgorde van voorziene tijdsinspanningen binnen het programma RA: A>B>C>D; dus voor acties 'A' voorzien we veel tijd, acties 'D' zijn acties waar we weinig tijd in zullen investeren

*** initieel niet voorzien in jaarplan 2021, maar opgenomen op vraag van AZG ten gevolge van PFAS crisis (zie extra subsidie aan PO MGZ voor PFAS taken)

1.2.2 Reguliere dienstverlening

1.2.2.1 Actie RA-D.2.1 Verzamelen, analyseren, interpreteren en ontsluiten van gegevens met betrekking tot hormoonverstoorders

Wat: Nood aan kadering van risico's van nieuw stoffen/prioritaire stoffen. In jaar 1 zullen we het thema hormoonverstoorders opnemen.

Settings en doelgroepen: AZG, leden van het VMMN

Hoe: We zullen in eerste instantie bij AZG een behoeftebevraging uitvoeren wat precies het einddoel en de scope is van het verzamelen van kennis m.b.t. hormoonverstorende stoffen. Mogelijkheden zijn: een stand van zaken van kennis m.b.t. wetgeving (en mogelijke hiaten hierin), stand van zaken van wetenschappelijke kennis (overzicht toxicologische en epidemiologische studies), lijst van hormoonverstorende stoffen en producten waarin ze voorkomen, aanbod van informatie voor consumenten (bv. apps die consumenten kunnen gebruiken om producten te screenen op voorkomen van hormoonverstorende stoffen), wijze waarop risico's van hormoonverstorende stoffen gekaderd worden naar consumenten, studies naar perceptie van risico's, eventueel gericht op doelgroepen (pasgeboren en/of zwangere vrouwen, koppels met een kinderwens,...).

Eens de exacte scope en verwachtingen van AZG duidelijk zijn, zal een literatuurstudie gebeuren om de nodige kennis in kaart te brengen. We hebben uitgebreide kennis van deze problematiek, o.a. via STP Milieu en Gezondheid, en ons wetenschappelijk netwerk, contacten met Gezinsbond en mutualiteiten (actief op dit thema). Naast een literatuursearch zal ook de kennis rond risicocommunicatie toegepast worden.

Resultaat: nota i.v.m. hormoonverstorende stoffen (i.f.v. scope afgesproken met AZG begin 2021)

Evaluatie: er is een nota beschikbaar en volgens verwachtingen van AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

In 2021 werd in overleg met AZG de focus van deze actie gelegd op het in kaart brengen van de vorm(en) van blootstelling-effect relaties hormoonverstorende stoffen, en implicaties voor het beleid en geschikte manier voor risico-analyse van hormoonverstorende stoffen (zijn drempelwaardes voor hormoonverstorende stoffen al dan niet van toepassing).

Eind 2021 was een draft rapport beschikbaar ([Risico hormoonverstoorders.docx](#)), en besproken met AZG en VPO. Dit rapport wordt gefinaliseerd in 2022

1.2.2.2 RA-A.3.2 Ondersteuning voor reeds ontwikkelde tools en leidraden risico-analyse

Wat: Ondersteuning bieden aan medisch milieukundigen en het AZG bij het in de praktijk toepassen van reeds ontwikkelde tools en leidraden zoals de tool gecombineerde blootstelling, de procedure voor de keuze van gezondheidkundige toetsingswaarden, de tool variabele blootstellingsprofielen, de leidraad milieugezondheidkundige risico-inschattingen, de leidraad voor het inschatten van (on)aanvaardbaarheid van carcinogene risico's bij grootteorde van kans tussen 1.10^{-6} en 1.10^{-4} en de leidraad geïntegreerde blootstelling, ondersteuning inspiratiegids participatieve aanpak en inspiratiegids risico-communicatie Milieugezondheidkundige risico-inschattingen (MGRI leidraad);

Settings en doelgroepen: mmk's en AZG

Timing: doorlopend

Hoe: Vermits we in dit consortium onder de huidige PO de bovenvernoemde tools en leidraden ontwikkeld hebben, hebben we de kennis en expertise in huis om vragen m.b.t. het gebruik van de tools en leidraden te beantwoorden. We zullen voorzien 3 zaken;

- 1) Re-actief vragen beantwoorden (dit zal wschl gaan over toepassen van de leidraden in concrete gevallen), en dit binnen een afgesproken termijn (via e-mail, telefonisch overleg).
- 2) Pro-actief: verder ontwikkelen van ondersteuningsmaterialen voor gebruik van de verschillende tools en leidraden, bijvoorbeeld infographics die de kern samenvatten of opleidingsonderdelen. Wat we aan ondersteuningsmaterialen ontwikkelen in jaar 1 zullen we bespreken in kader van het implementatieplan dat we opstellen begin 2021 op basis van de behoeftebevraging van 2021. Wat we niet kunnen realiseren in 2021, maar wel prioriteit blijkt, zullen we in een later jaarplan opnemen.
- 3) Adviserend: we bekijken samen met AZG welke afstemming mogelijk is tussen de leidraden en het vragen-en-klachten-systeem dat door hen ontwikkeld wordt zodat de leidraden gemakkelijk gevonden worden. In samenwerking met PO M-CO wordt ook de afstemming met de Sharepoint G&M van Gezond Leven geoptimaliseerd.

Implementatienoden zullen bevestigd worden in de RA en MGAG onderwerpsgroep in 2020. De implementatie-ondersteuning zal voortschrijdend bijgehouden worden in een implementatieplan. De onderwerpsgroep zal gebruikt worden om vinger aan de pols te houden van het implementatieproces. PO M-CO zal hier ondersteuning in bieden om te waarborgen dat alle mmk's ondersteund worden en dat de ondersteuning gecoördineerd verloopt.

Samenwerking: binnen consortium, en met mmk's

Resultaat: partners VMMN zijn tevreden over implementatie

Evaluatie: als onderdeel van algemene evaluatie PO MGZ 2016-2020

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), PIH (medewerking),

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

- 1) Re-actief: vragen ivm toepassing van PO MGZ Risico -analyse materialen werden beantwoorden (bvb. vraag toepassing tool gecombineerde blootstelling Beerse).
- 2) Pro-actief/evaluerend: we hebben in 2021 in samenwerking met de MMK coördinator een behoeftebevestiging gedaan bij MMKs ivm de PO MGZ risico-analyse materialen. Interactieve sessies met MMKs resulteerde in een SWOT analyse. ([swot analyse tools risico-analyse Sofie 8july 2021.docx](#)) Als belangrijkste 'O' bleek behoefte van een goed overzicht gemaakt van de tools (+ ppts, webinars, en rapporten). Deze werd gemaakt en opgenomen in de onthaalbrochure voor MMKs.
- 3) Adviserend: vermits de verdere ontwikkeling van het vragen-en-klachten-systeem in 2021 on hold stond bij AZG, was een verdere afstemming met PO MGZ leidraden niet mogelijk. Regelmatig polsen we naar de vooruitgang, en we staan klaar zodra dit opportuun is om de afstemming verder uit te voeren

Overzicht: zie ook <https://vitoresearch.sharepoint.com/:f/r/sites/po-mgz-2021-2025/Shared%20Documents/RA/RA%20A%20implementatie%20RA%20materialen?csf=1&web=1&e=Sx0rTi>

1.2.2.3 RA-A.1.3.2 Ondersteuning AZG PFAS werkgroep handelingskader met Medisch Milieukundig inzicht

Wat: Nood aan wetenschappelijk-technische ondersteuning AZG bij de PFAS werkgroep handelingskader

Settings en doelgroepen: AZG, leden van het VMMN

Hoe: -

- Onderbouwen no-regretmaatregelen m.b.t. PFAS
- Omschrijving van een algemeen gezondheidkundig toetsingskader PFAS met implicaties voor toetsingskader milieucompartimenten
- Literatuurstudie, standpuntbepaling en afleiding Bio TransferFactoren (BTF) m.b.t. PFAS voor eieren
- Uitvoeren van S-Risk scenario modelleringsberekeningen PFAS met milieumetingen in Zwijndrecht beschikbaar volgens vooruitschrijdend inzicht
- Scenario-onderbouwing milieutoetsingswaarden in functie van verschillende gezondheidkundige grenswaarden

Evaluatie: tevredenheid AZG en PFAS werkgroep

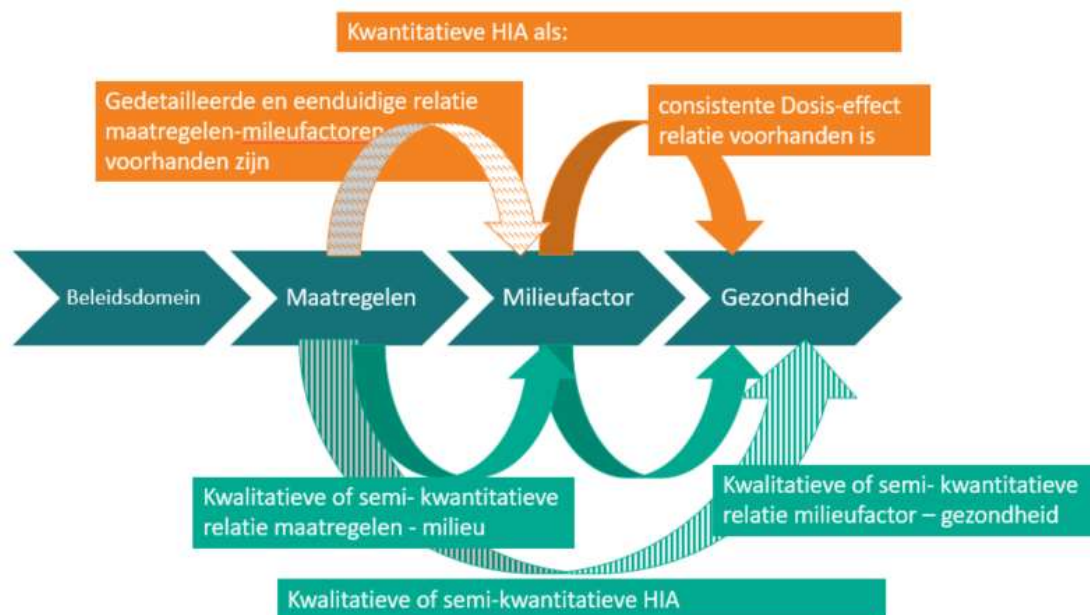
Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Zie documenten en nota's op <https://vitoresearch.sharepoint.com/:f:/r/sites/po-mgz-2021-2025/Shared%20Documents/General/BHO%20en%20MB/stavingsdocumenten%20MB%20PFAS?csf=1&web=1&e=drHOSf>

1.2.2.4 RA-F.2.3 Conceptontwikkeling kwalitatieve health impact assessment methode

Wat (+ achtergrond): We zullen binnen PO MGZ een kwalitatief of semi/kwantitatief health impact assessment kader uitwerken binnen het programma Risico-analyse, en later toepassen binnen de programma's binnenmilieu, gezondheid-klimaat en gezonde publieke ruimte. In praktijk ontbreken vaak voldoende kwantitatieve data (metingen of modelleringen), en is het in een analyse van verschillende maatregelen/scenario's vaak niet haalbaar om een volledige kwantitatieve gezondheidsimpact analyse uit te voeren (zie onderstaande figuur, en uitgebreidere uitleg in beleidsplan)

In dergelijke gevallen kan een kwalitatief gezondheids-impact kader nuttig zijn – zeker in scenario- of maatregelen analyses voor beleidskeuzes. Beiden kunnen ook aanvullend zijn: daar waar we bv. voor de relatie luchtkwaliteit – gezondheid wel een kwantitatieve analyse kunnen doen op de totale bevolking, ontbreken specifieke impactfuncties voor gevoelige groepen. Dergelijke aspecten (ook bv. gezondheidsongelijkheid) kunnen in een kwalitatieve gezondheidsimpact analyse wel aan bod komen. Een kwantitatief assessment kan eigenlijk als onderdeel van de breder HIA (deze rubriek) gezien worden.

Settings en doelgroepen: Diverse actoren uit het netwerk met behoefte aan HIA (te bepalen op basis van oa de stakeholderanalyse binnen GPR)

Hoe: Om het kader te ontwikkelen zullen we ons in eerste instantie baseren op kwalitatieve, semi-kwantitatieve health impact assessment methodes uit literatuur en buitenland, waarbij we de toepasbaarheid voor Vlaanderen en de beleidscontext bij AZG in eerste instantie zullen exploreren.

Enkele voorbeelden:

- <https://www.rivm.nl/health-impact-assessment-hia>
- <https://www.who.int/hia/en/>
- https://humanimpact.org/wp-content/uploads/2018/10/A-HIA-Toolkit_February-2011_Rev.pdf
- Health Impact Assessment Toolkit for Cities. WHO (2005) Centre for Urban Health (part of the project “Promoting and Supporting Integrated approaches for Health and Sustainable Development at the Local Level across Europe”)
- <http://www.ccnpps.ca/en/index.aspx?sortcode=2.4.9.14> (Canada)
- <https://whiasu.publichealthnetwork.cymru/en/> (Wales)
- Kemm (2006), Health impact assessment and health in all policies. In: T. Stahl et al. (eds.) Health in all policies: prospects and potentials. Helsinki: Finnish Ministry of Social Affairs and Health/European Observatory on Health Systems and Policies. Hoofdstuk 10.

In jaar 1 zullen we dus voornamelijk literatuur en bestaande methodes inventariseren, de toepasbaarheid hiervan voor de Vlaamse MGZ-context in kaart brengen, alsook de nodige gegevens en actoren die nodig zijn om een HIA uit te voeren in kaart brengen. Als onderdeel hiervan zullen we ook enkele concrete voorbeelden uit literatuur onder de loep nemen, en enkele mogelijke casussen waarop we het HIA kunnen toepassen in MGZ-context formuleren (→ met als doel om het nut van HIA reeds in jaar 1 tastbaar te maken, dus niet te theoretisch te blijven).

In de analysefase van het ontwikkelen van de HIAtool brengen we volgende aspecten in kaart:

- 1) De probleemanalyse: waarom hebben we deze tool nodig? Eventueel ook: waarom bestaat deze tool nog niet in Vlaanderen? Wat zal de moeilijkheid zijn?
- 2) De doelgroepanalyse: wie gaat deze tool gebruiken? Wie heeft welke rol bij toepassing van de tool?
- 3) De stakeholders/settinganalyse: waar gaat deze tool gebruikt worden? Wat zijn de voorwaarden en settingkenmerken van de setting waar de tool zal gebruikt worden?
- 4) De interventieanalyse: welke HIA's zijn er al? Welke tools en methodieken zijn er al?

We bekijken deze oefening vanuit de verschillende thematische beleidsprogramma's: GPR, BiMi en Klimaat-Gezondheid. We zullen gebruik maken van de resultaten van de behoeftebevraging die de huidige PO MGZ organiseert in 2020.

Samenwerking: consortium, en ad hoc aanspreken van ons netwerk (waar expertise zit i.v.m. HIA)

Resultaat: eind jaar 1 hebben we een goed zicht op de bestaande kwalitatieve en semi-kwantitatieve HIA methodes, en inzetbaarheid in Vlaamse MGZ context

Evaluatie: tevredenheid AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), GL (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

In 2021 werd het concept/proces van health impact assessment uitgewerkt, en de stand van zaken en toepassingsmogelijkheden binnen de 4 programma's (Risico-analyse, Binnenmilieu, Gezondheid-klimaat en gezonde publieke ruimte) onderzocht.

Zie rapport: [HIA concept draft rapport.docx](#)

Hierbij werd over de verschillende programma's eenzelfde methodiek/keten gehanteerd (maatregelen → gezondheidsdeterminanten/mileustressors, → gezondheid), illustraties gegeven en

ingedeeld volgens type (kwalitatief, semi-kwantitatief, kwantitatief). voorbeelden gegeven. Er werd regelmatig afgestemd over programma's heen (bewaken van consistentie, en kruisbestuiving over programma's).

Verdere pistes voor implementatie werden voorgelegd aan AZG: 1) semi-kwantitatieve HIA voor chemische stoffen waarvoor DALYs berekeningen niet mogelijk zijn, of een te beperkte set van eindpunten bestrijken (in functie van werkgroep gezondheid PFAS waar voor PFAS mogelijks kan helpen om beleidskeuzes te maken) , 2) uitwerken toepassingen voor binnenmilieu 3) ontwikkelen van toepassing voor MMKs .

Dit wordt verder uitgewerkt in 2022.

1.2.2.5 RA G.4.1 Onderzoeksplannen koppeling milieu aan data gezondheid

Wat: In 2020 werden de contacten met het Belgisch Kankerregister opgestart om afspraken te maken over samenwerking in kader van milieugezondheidskundige vraagstukken. Er werd een concrete onderzoeksvraag gedefinieerd, en de aanvraag voor toegang tot de data werd opgestart. In 2021 voorzien we de praktische uitwerking van deze case. Daarnaast wordt gestart met het overleg met een tweede databank.

Settings en doelgroepen: AZG en de leden VMMN

Timing: in overleg met AZG

Hoe: 1) De onderzoeksvraag die in 2020 werd gedefinieerd, wordt uitgewerkt na bekomen van de nodige toelatingen en machtigingen. PIH zorgt voor de contacten met het Belgisch Kankerregister, voor het databank management en de eenvoudige statistiek; VITO is betrokken voor de milieudata; UHasselt voert de complexe statistiek uit. De interpretatie en rapportering wordt door de drie partners uitgevoerd.

2) In overleg met AZG wordt beslist welke databank gecontacteerd wordt om een milieugezondheidskundige analyse uit te voeren. Het consortium schuift als volgende databank het mortaliteitsregister naar voor. Hierbij kunnen analyses worden uitgevoerd, waarbij koppeling van milieudata wordt voorzien aan mortaliteit. Er wordt in overleg met de databank een akkoord gemaakt over het niveau van aggregatie (individueel, statistisch sector, NIS-code); er wordt ook bekeken in hoeverre sociale indicatoren mee kunnen worden opgenomen. Op basis van de beschikbare gegevens worden één of meerdere concrete onderzoeksvragen uitgewerkt. De nodige stappen worden gezet om toegang te vragen tot de gegevens. De effectieve analyse kan dan gebeuren in werkjaar 2.

Samenwerking: consortium & onderaannemer UHasselt

Resultaat: 1) uitgewerkte case op basis van gegevens van het Belgisch kankerregister; 2) definiëren van onderzoeksvraag op basis van een nieuwe databank.

Evaluatie: tevredenheid AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO (medewerking) PIH (trekker), en UHasselt (medewerking als onderaannemer)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Er vonden verschillende overlegvergaderingen plaats met het **Belgisch Kankerregister (BCR)**. Hierbij werden 2 pistes verkend:

- 1) De mogelijkheid voor een structurele samenwerking in de toekomst om gegevens van het BCR te analyseren in het kader van MGAG werken, nl. voor het identificeren van hotspotgebieden via geografische analyses of tijdstrendanalyses. Op basis van deze gesprekken werd een inhoudelijke nota opgesteld. De volgende fase om dit type van samenwerking in de toekomst mogelijk te maken zijn meer strategische beslissingen rond financiering en bevoegdheden. Hiervoor wordt in 2022 een structureel overleg georganiseerd.
- 2) Er werd een draft onderzoeksplan opgesteld voor een specifieke onderzoeksvraag, nl. de relatie tussen drinkwaterkwaliteit en de incidentie van kanker. Omwille van de overbelasting van UHasselt (t.g.v. COVID-19 pandemie) werd de praktische uitwerking van het onderzoeksplan nog niet opgestart.

Output: nota structurele samenwerking & draft onderzoeksplan waterkwaliteit vs. kankerincidentie

Er werd gestart met de verkenning van het een mogelijke toekomstige samenwerking rond de **CLB databank (Centrum voor Leerlingenbegeleiding)**:

- 1) Er werd een inventaris gemaakt van de gezondheidsvariabelen in LARS
- 2) Er vond een gesprek plaats met vertegenwoordiger van de Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg (VWVJ). Hier werden 2 pistes verkend, nl. de mogelijkheid om in de toekomst op een structurele manier samen te werken en de databank in te zetten voor identificatie van hotspot gebieden; 2) de mogelijkheid om specifieke onderzoeksvragen over milieu en gezondheid te bestuderen via LARS, en de gezondheidkundige eindpunten die hiervoor in aanmerking komen.

Output: verslag van overleg.

Omwille van PFAS en COVID-19 kon de oorspronkelijke planning onvoldoende worden uitgevoerd. In het kader van het PFAS bloedonderzoek werd door AZG gevraagd om als alternatief binnen deze deeltaak de optie te verkennen om in de toekomst samen te werken met **Intego** om de resultaten van het bloedonderzoek op te nemen in het Elektronisch Medisch Dossier (EMD) van de huisarts om in de toekomst deze resultaten te kunnen koppelen aan klinische gegevens, en op die manier een milieugezondheidskundige opvolging te doen. Er vonden verschillende overlegvergaderingen plaats om deze piste te verkennen.

In 2021 zijn ook stappen vooruit genomen ivm de **EMIR studie**: er werd een uitbreiding aangevraagd ivm het ethisch committee, data sharement agreements (UZB en VITO) werden opgesteld data flows werden concreet uitgewerkt, bij VITO werden scripts opgesteld en gerund om de nodige milieu data aan te leveren, en vond overleg plaats met het EMIR consortium. Het nodige is klaar om 2022 met de analyses te kunnen starten.

1.2.2.6 RA-C.4.1 Datasysteem luchtverontreiniging, geluid en morbiditeit, bijwerken

Wat: VITO ontwikkelde in 2019-2020 in contractonderzoek een datasysteem waarmee op het niveau van de statistische sector gezondheidseffecten (en de hieraan verbonden kosten) door blootstelling aan luchtvervuiling en verkeersgeluid berekend worden en interactief gevisualiseerd worden in een Tableau-applicatie. In de PO MGZ voorzien we om met AZG verder te werken aan verfijning/nieuwe ontwikkelingen van dit systeem

Settings en doelgroepen: AZG en de leden van het VMMN

Timing: in overleg met AZG

Hoe: We voorzien binnen de PO MGZ in 2021 ruimte voor overleg met AZG i.v.m. de tool:

- Beantwoorden van vragen, wegwijs maken, advies geven i.v.m. de tool;
- Het conceptueel uitdenken van verdere pistes (bv. creëren van bijkomende verhaallijnen). Hiervoor zal nauw samengewerkt worden met de preventieprogramma's GPR en klimaat en gezondheid indien relevant.

Het uitvoeren van een beperkt aantal eenvoudig te implementeren aanpassingen kan eventueel binnen de PO MGZ gebeuren. Echter, de uitvoering van zaken die meer inspanningen vragen zoals opnemen van extra gezondheidseindpunten, en up-to-date houden van de achterliggende data (dosis-respons relaties, Vlaamse incidentie- en prevalentiecijfers, bevolkingsgegevens, gerelateerde gezondheidskosten), eventueel uitwerken van lokale scenario's (LEZ-zone, gebruik voor ruimtelijke planners, kwetsbare groepen) en IT-ontwikkelingen vallen buiten de opdracht van PO MGZ.

Samenwerking: binnen consortium, en met AZG

Resultaat: nota met conceptuele uitwerking van verdere pistes (bv. creëren van bijkomende verhaallijnen) en het uitvoeren van een beperkt aantal of eenvoudig te implementeren aanpassingen

Evaluatie: tevredenheid AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Er werden door AZG in 2021 geen adviesvragen gesteld aan PO MGZ ivm de E- HIS tool. Alle recente werken aan de E-HIS tool uitgevoerd i.k.v. de aparte opdracht van AZG rond mortaliteit. We volgen dit verder op in 2022

1.2.2.7 RA-B.4.1 Ondersteuning van AZG voor uitgevoerde datascience projecten

Wat: AZG heeft in 2019 data science projecten uitbesteed aan datascience consultancy bedrijven, waarin data science werd toegepast op milieugezondheidsgegevens/vraagstukken (o.a: relatie pesticide blootstelling en kankermortaliteit, hitte-mortaliteit). De huidige PO MGZ heeft tijdens het traject van deze studies inhoudelijke ondersteuning geboden. Intussen zijn de studies afgerond, maar is er nog een natraject nodig betreffende interpretatie, visualisatie en communicatie van de studies.

Settings en doelgroepen: AZG

Hoe: In jaar 1 (2021) zullen we voor de studie pesticiden-kankermortaliteit AZG ondersteunen met de interpretatie en communicatie van de resultaten. De eerste stap zal zijn om de beschikbare documentatie (ppt's en rapporten) opgeleverd door Lantana opnieuw onder de loep te nemen, en te interpreteren. Indien de documentatie niet toereikend is om een goed onderbouwde interpretatie te doen, zullen we (gebundeld) een lijst van openstaande vragen voorleggen aan Lantana. Na deze stap zullen we hopelijk in staat zijn om de resultaten goed te interpreteren, en zullen we een nota opstellen met onze interpretaties van de studie. PO MGZ zal meewerken aan de inhoudelijke voorbereiding en zal hierbij ook afstemmen met de relevante programma's indien van toepassing (bv GPR). De externe communicatie van de studie – in eerste instantie naar de instanties die data aangeleverd hebben (o.a. naar departement landbouw), en in tweede instantie naar een breder publiek (overheden, publiekscommunicatie) nemen we niet op vanuit de rol PO MGZ. We zien deze rol eerder bij AZG zelf liggen of extern van de PO.

Samenwerking: AZG, eventueel met Lantana

Resultaat: nota/ inhoudelijke ondersteuning gegeven aan AZG ivm interpretatie datascience pesticide-project

Evaluatie: tevredenheid AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

In overleg met AZG werd deze actie on hold gezet, om 2 redenen: 1) er was geen verdere doorstroming van beschikbare informatie (van de studie uitgevoerd door Lantana) naar PO MGZ; de reeds beschikbare informatie stelde ons niet in staat om op een efficiënte wijze de resultaten te kunnen interpreteren en communiceren. 2) de tijd die voor deze actie voorzien was, werd ingenomen door ondersteuning voor de PFAS crisis.

1.2.2.8 RA-H.4.1 Overzicht dataplatformen

Wat: We brengen overzichtelijk in kaart welke dataplatformen in Vlaanderen zijn. We willen met deze PO MGZ zoveel mogelijk inzetten op datascience. Om maximaal af te stemmen met de verwachtingen van AZG en om de kennis van verschillende mensen te bundelen maken we van de dataplatformen een overzicht.

Settings en doelgroepen: AZG en PO MGZ, leden van het VMMN

Hoe: Per dataplatform beschrijven we minimaal volgende aspecten: beheerders, toepassingsmogelijkheden (rekenhart of niet, ...), inputformaliteiten, outputmogelijkheden, gebruikers.

Samenwerking: AZG en ad hoc beheerders dataplatformen

Resultaat: overzicht relevante dataplatformen in Vlaanderen

Evaluatie: tevredenheid AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), GL (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Merk op: uitvoering is omwille van maximale efficiëntie te bekomen gebeurd in samenwerking met actiefiche GPR C.2.1; er werd één resultaat ([hier](#)) gemeenschappelijk over RA H4.1 en GPR C.2.1 gegenereerd)

Er werd een overzicht gemaakt van verschillende Vlaamse dataplatformen en kaartlagen voor verschillen stressors of groepen (ingedeeld in de volgende categoriën: straling, licht, geluid, luchtkwaliteit, emissies chemische stoffen, aanwezigheid industrie, klimaat en hitte, bevolkingsdichtheid en verstedelijking, landgebruik, groenvoorzieningen, water, mobiliteit, voorzieningen, diversen), waarbij de volgende aspecten geïnterpreteerd werden: naam indicator, eenheid, geografische resolutie, uitleg over de data, tijdsinterval, geotype (vector, raster, grid), weblink, gebiedsdekkend, wergave en/of data te downloaden, en manipuleren..).

Zie [PO MGZ RA H Overzicht Dataplatformen.xlsx](#)

Door deze informatie op een gestructureerde manier gebundeld te hebben, zal het efficiënt kunnen ingezet worden in de verschillende programma's (bvb.data nodig bij ontwikkelen/parameteriseren van tools). Als concrete toepassing om de datalagen onder te brengen, en te benutten zal het gebruik in de RICA tool in 2022 verder ontwikkeld worden, en zal er een terugkoppeling gebeuren naar MMKs.

1.3 PREVENTIEPROGRAMMA MILIEUGEZONDHEIDSKUNDIGE AANDACHTSGEBIEDEN

1.3.1 Overzicht

R	OD	Actie nr	Type*	beschrijving	aandeel in programma MGAG**
R2	OD3	MGAG-A.2.3	PROJ	Ontwikkeling methodiek identificatie en prioritering MGAGs	A
R3	OD4	MGAG.B.4.1	PROJ	PFAS serum studie Zwijndrecht	AA***

***initieel niet voorzien in jaarplan 2021, maar opgenomen op vraag van AZG ten gevolge van PFAS crisis (zie extra subsidie aan PO MGZ voor PFAS taken)

Merk op: Actie RA-D.2.1 (zie 1.2.2.2) is eigenlijk overkoepelend overheen de programma's RA en MGAG. De actie staat uitgeschreven in programma RA

1.3.2 Reguliere dienstverlening MGAG

Zie 1.2.2.7 (zie actie MRA A.3.2)

1.3.3 Projecten MGAG

1.3.3.1 MGAG-A.2.3 Ontwikkeling methodiek identificatie en prioritering MGAGs

Wat: In de huidige PO MGZ ontwikkelen we in 2020 een analysesysteem om vanuit verschillende invalshoeken (milieugegevens, gezondheidsgegevens en signalen) milieugezondheidskundige aandachtsgebieden te identificeren. Voor het eerste deel (milieugegevens) werken we verder op een digitale tool (binnen de VITO productlijn RICA - Risk and Cost based Assessment) die door VITO voor Milieu-inspectie ontwikkeld is om risicovolle emissies en activiteiten van hoofdzakelijk industriële bedrijven te analyseren en prioriteren (bv. geleide puntbron emissies naar de lucht, afvalstortplaatsen edm.).

De RICA tool kan beschouwd worden als een plugin-in model, waar kaartlagen gegenereerd uit andere modellen (bv. IFDM model) of basisdata (bv. voorkomen van gevoelige bestemmingen, kwetsbaarheidskaarten) gecombineerd worden. De achterliggende berekeningen (bv. scenario analyses met IFDM model) worden uitgevoerd in het model zelf; het is de output van bv. het IFDM model die als input dient voor RICA. Op die manier gaan we ook alle relevante bestaande kaartlagen en model output aanwezig op VITO (bv. ook hittekwaetsbaarheidskaarten) kunnen gebruiken als 'plugin' (input) voor de RICA tool. In RICA zelf gebeurt dan net de combinatie van de verschillende lagen (+ toepassen van risicocriteria).

In 2020 wordt een theoretisch risico analysemodel uitgewerkt dat vervolgens geïmplementeerd kan worden in de RICA tool voor de identificatie van MGAGs (dit wordt dan het 'RICA-MGAG model'). Het theoretisch risico analysemodel is opgebouwd op basis van o.a. bevolkingskaarten, kwetsbaarheidskaarten, aggregatiekaarten van puntbronnen over een spatiale entiteit (bv. statistisch sector niveau), de toevoeging van gezondheidskundige criteria voor toxiciteit, en ook luchtverontreinigingskaarten (immissieconcentratiekaarten) afgeleid voor relevante luchtverontreinigingsbronnen zoals industriële activiteiten (op basis van IFDM modellering), verkeer (op basis van street canyon modellering), huishoudelijke houtverbranding, stortplaatsen,.... Als onderdeel van het theoretisch kader wordt in 2020 ook reeds in kaart gebracht welke

gegevens/basislagen we ter beschikking hebben, en in welke mate ze reeds compatibel zijn voor implementatie in de RICA-tool.

In 2021 zullen we het ontwikkelde theoretisch kader implementeren in de RICA-software (dit wordt dan de RICA-MGAG-tool). Daarnaast voorzien we in 2021 ook een behoeftebevraging voor bijkomende functionaliteiten (om te implementeren vanaf 2022).

We zullen ook spoor 2 (gezondheidsspoor) en spoor 3 (vragen en klachten) verder uitwerken op basis van de resultaten van 2020.

Settings en doelgroepen: AZG en MMKs (deze laatste groep: mogelijks pas vanaf 2022)

Timing: doorlopend

Hoe: In 2021 zullen we het theoretisch kader implementeren in de RICA software met als resultaat de RICA-MGAG tool. Deze tool wordt geprogrammeerd in C++ en QGIS (programmeertalen van RICA) op basis van een modulaire opbouw met volgende modules:

- Module 'Data'. Deze module laat een eenvoudig beheer van de inputgegevens toe zoals bv. het updaten van kaarten. We voorzien om in 2021 minstens 'het laaghangend fruit' uit het theoretisch risicoanalysemodel te implementeren, nl. kaartlagen die reeds bij VITO aanwezig zijn in een geschikt formaat voor RICA en waar we vrij gebruiksrecht over hebben (bv. bevolkingsgegevens, luchtverontreinigingskaarten, emissie-inventaris lucht en water, kwetsbaarheidskaarten, ...).
- Module 'Rekenparameters'. In deze module kunnen de rekenparameters (gewichten en schaalwaarden) van het risicoanalysemodel aangepast worden. Op deze manier is het mogelijk om scenario berekeningen/analyses uit te voeren, bv. wat is het effect op de bekomen ranking/afbakening van MGAG's als bepaalde risicocriteria een zwaarder gewicht krijgen of net niet in rekening worden gebracht.
- Module 'Start berekening'. Hier wordt opdracht gegeven om een nieuwe risicoberekening uit te voeren.
- Module 'Resultaat'. In deze module kan het resultaat van de risicoberekening teruggevonden worden onder 2 vormen:
 - Geografisch op kaart waarbij ook een set van filters voorzien wordt om bepaalde MGAG's te kunnen selecteren.
 - Op basis van overzichtstabellen in een nog af te spreken formaat met een ranking van de MGAG's op basis van de risicoscores.

Planning:

- Voor het ontwikkelen van de user interface en de gewenste vorm van de output (geografische weergave rekenresultaat en op basis van overzichtstabellen) zullen we in de eerste helft van 2021 overleg voorzien met AZG. Daarnaast wordt ook een behoeftebevraging voorzien voor bijkomende functionaliteiten die vanaf 2022 geïmplementeerd kunnen worden.
- Er wordt vervolgens een draftversie van de RICA-MGAG tool opgeleverd zodat AZG deze kan testen en feedback kan geven over de werking van de tool.
- Na de testfase wordt op basis van de verzamelde feedback de tool verder afgewerkt en opgeleverd eind 2021.

We zullen ook spoor 2 (gezondheidsspoor) en spoor 3 (vragen en klachten) verder uitwerken op basis van de resultaten van 2020. Omdat deze nog in onderzoeksfase zitten bij het schrijven van dit dossier is het voorbarig om de aanpak uit te schrijven. Dit zal later gebeuren.

Samenwerking: VITO (+ interne samenwerking met dienst RMA)

Resultaat: Er is eind 2021 een eerste versie van de RICA-MGAG tool beschikbaar voor AZG. Het is voor spoor 2 en 3 ook duidelijk wat de verhouding is met de RICA-MGAG-tool en hoe spoor 2 en 3 verder zullen uitgewerkt worden.

Evaluatie: tevredenheid AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), PIH (mede-uitvoering)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

In 2021 werd het theoretisch kader geïmplementeerd in eerste versie van de RICA software met als resultaat de RICA-MGAG tool. Deze tool werd geprogrammeerd in C++ en QGIS (programmeertalen van RICA) op basis van een modulaire opbouw met volgende modules:

- Module 'Data'. Deze module laat een eenvoudig beheer van de inputgegevens toe zoals bv. het updaten van kaarten. In 2021 werd het 'het laaghangend fruit' uit het theoretisch risicoanalysemodel geïmplementeerd, nl. kaartlagen die reeds bij VITO aanwezig zijn in een geschikt formaat voor RICA en waar we vrij gebruiksrecht over hebben (bv. bevolkingsgegevens, luchtverontreinigingskaarten, emissie-inventaris lucht en water, kwetsbaarheidskaarten, ...).
- Module 'Rekenparameters'. In deze module worden rekenparameters (gewichten en schaalwaarden) van het risicoanalysemodel gebruikt. Op deze manier is het mogelijk om scenario berekeningen/analyses uit te voeren, bv. wat is het effect op de bekomen ranking/afbakening van MGAG's als bepaalde risicocriteria een zwaarder gewicht krijgen of net niet in rekening worden gebracht.
- Module 'Start berekening'. Hier wordt opdracht gegeven om een nieuwe risicoberekening uit te voeren.
- Module 'Resultaat'. In deze module kan het resultaat van de risicoberekening teruggevonden worden.

Een demo versie van deze ontwikkelde RICA tool werd in 2021 gedemonstreerd aan AZG en VPO. Verwijningen, opmerkingen ontvangen van AZG en VPO worden opgenomen in de verdere ontwikkeling van de RICA tool.

1.3.3.2 MGAG-B.4.1 PFAS serumstudie omwonenden Zwijndrecht

Wat: Inhoudelijke ondersteuning van het bevolkingsonderzoek 2021 bloedanalyses PFAS binnen de 3 km in de omgeving van de 3M site te Zwijndrecht

Settings en doelgroepen: AZG en MMKs, lokale stakeholders Zwijndrecht

Timing: juni-december

Hoe:

- formuleren studieopzet en onderzoeksvragen
- ethische commissie aanvraag
- opstellen vragenlijst deelnemers
- opstellen codeboeken en databank
- opmaak en uitvoering statistisch plan
- rapportage en interpretatie van de resultaten
- communicatie
- deelname coördinerende onderzoeksgroep

Samenwerking: VITO, GL en PIH

Evaluatie: tevredenheid AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO en PIH

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Onderzoeksrapport en verschillende communicatiematerialen

Zie PFAS website Vlaamse overheid: <https://www.vlaanderen.be/pfas-vervuiling/zwijndrecht/pfas-bevolkingsonderzoek-bij-omwonenden-van-de-3m-site-in-zwijndrecht>

1.4 PREVENTIEPROGRAMMA BINNENMILIEUGERELATEERDE GEZONDHEIDSWINST

1.4.1 Overzicht

R	OD	Actie nr	Type*	Titel	aandeel in programma BiMi**
R2	OD1	BIMI-C.2.1.a	PROJ	Inventarisatie en prioritisering settings binnenmilieu	A
		BIMI-C.2.1.b	PROJ	Opstellen analyseplan kinderdagverblijven	
R2	OD3	BIMI-E.2.3	PROJ	Ontwikkeling advocacymaterialen VEKA	B
R3	OD1	BIMI-E.3.1	PROJ	Implementatie advocacymaterialen VEKA	
		BIMI-D.3.1	RD	Logo-ondersteuning handleiding woningonderzoeken en publiek toegankelijke gebouwen	B
R3	OD5	BIMI-A.3.5	RD	Huislabo (5 taken): loketfunctie binnenmilieu, Materiaal screening bimi, materiaal luchtkwaliteitsbepaling, analyse complexe luchtkwaliteitsbepaling, expertise opbouw	B

****acties in volgorde van voorziene tijdsinspanningen binnen het programma BiMi: A>B>C>D; dus voor acties 'A' voorzien we veel tijd, acties 'D' zijn acties waar we weinig tijd in zullen investeren**

1.4.2 Reguliere dienstverlening binnenmilieugerelateerde gezondheidswinst

1.4.2.1 BIMI-A.3.5 Huislabo

Wat: Het huislabo binnenmilieu voor de behandeling van binnenmilieu gerelateerde gezondheidsklachten wordt geïnitieerd wanneer, na een gezondheidsklacht van bewoners (woningen, publiek toegankelijke gebouwen, scholen, ...) en na overleg tussen VMMN en AZG, beslist wordt om over te gaan tot metingen van de binnenluchtkwaliteit. Het doel van de metingen is om een objectief en oorzakelijk verband tussen de gezondheidsklacht en de binnenmilieukwaliteit te identificeren. Het huislabo geeft algemene technisch/wetenschappelijke ondersteuning op het vlak van binnenhuis luchtverontreiniging, adviseert over de noodzaak tot meten en de meetstrategie (meetmethode, meetplan, te bemonsteren luchtpolluenten), en werkt ondersteunend bij metingen en analyses van de belangrijkste, mogelijk oorzakelijke, chemische en fysische parameters. Onderzoeksresultaten worden kwaliteitsvol en op uniforme wijze gerapporteerd.

Timing: doorlopend

Settings en doelgroepen: AZG en Bewoners van woningen en gebruikers van publiek toegankelijke gebouwen, zoals scholen kinderopvang etc. die gezondheidsklachten ervaren.

Hoe: Hierbij wordt verder gebouwd op expertise en ervaring die opgebouwd werd tijdens de Referentietask Binnenhuis (2008-2015), de huidige PO MGZ, en de onderzoeksprojecten in opdracht van AZG en andere opdrachtgevers die hieraan voorafgingen. Deze actie voorziet 5 takenpakketten:

Taak 1: Loketfunctie Binnenmilieu:

Binnen deze loketfunctie wordt ruimte voorzien voor adviesverlening bij behandeling van klachten zonder meting (desk research om adviezen te onderbouwen) of bij klachten met metingen die ter plaatse uitgevoerd worden door VMMN (adviezen over meetstrategieën).

Taak 2: Ter beschikking stellen van materiaal voor eenvoudige screening van het binnenmilieu

VITO stelt een set handheld toestellen of low-cost sensoren voor meting van een selectie pollutanten in het binnenmilieu ter beschikking van AZG. Het onderhoud, de kalibratie en (indien van toepassing) ook de uitlezing van het meetresultaat (bv. voor Grimm of micro-aethalometer) gebeurt door VITO. De uitlezing gebeurt binnen de week na ontvangst. VMMN-medewerkers kunnen deze toestellen afhalen/ontvangen, en een afgesproken tijd gebruiken en inzetten voor een screening van de situatie in de binnenmilieus; dit type toestellen is minder nauwkeurig (geen referentiemeetmethode) dan de andere aangeboden metingen. Kunnen o.a. ter beschikking gesteld worden: Catec of equivalent toestel voor CO₂/temperatuur/relatieve vochtigheid, CO sensor, PID voor screening van hogere concentraties vluchtige organische stoffen, PM/TVOS low-cost sensorapplicatie, micro-aethalometer voor black carbon, Grimm voor monitoring van fijn stof fracties.

Taak 3: Begeleiden en ter beschikking stellen van materiaal voor van luchtkwaliteitsbepalingen uitgevoerd door VMMN, waarna analyse door PO MGZ

VITO stelt een meetplan voor dat beantwoordt aan de situatieschets die aangeleverd wordt door AZG, en stelt bemonsteringsmateriaal voor passieve en actieve staalname van luchtpolluenten ter beschikking (indien nodig wordt ook een handleiding voor gebruik van de meettoestellen geleverd). Na monsternamen en voor verzending moet het bemonsteringsmateriaal en/of de monsters tijdelijk opgeslagen in de gebouwen van VMMN en dit in een koelkast of diepvriezer. Na staalname door de VMMN-medewerkers gebeurt de analyse in het VITO laboratorium.

De monsters worden in principe per post verstuurd en het analyseresultaat is na maximum 20 werkdagen standaard beschikbaar. Bij hoogdringendheid (de urgentie, die vermeld wordt in een aanvraagformulier) zal getracht worden de analysetermijn tot het minimum terug te dringen in overleg met de opdrachtgever. Deze mogelijks kortere analysetermijn is echter afhankelijk van de beschikbaarheid van mensen en middelen in het laboratorium, eveneens van het type analyse en goede afspraken met veldwerkers (cfr ingevulde aanvraagformulier). Naast de analyseresultaten wordt in het verslag een beknopte interpretatie voorzien die bestaat uit een vergelijking met de richt- en interventiewaarden van het Binnenmilieubesluit en waar mogelijk/wenselijk aangevuld met andere relevante richtwaarden (bv. WHO), en een vergelijking met typisch voorkomende concentraties (in Vlaanderen, indien niet beschikbaar referentieconcentraties uit wetenschappelijke publicaties). De resultaten en het verslag worden per e-mail verstuurd naar AZG die dan verder de communicatie naar de bewoners coördineert. .

Taak 4: Organiseren van complexe luchtkwaliteitsbepalingen en analyse door PO MGZ

Voor complexere metingen, waarbij specifieke bemonsteringsapparatuur ingezet moet worden, stelt VITO eveneens een meetplan voor dat aansluit bij de situatieschets die aangeleverd wordt door AZG, en biedt VITO de mogelijkheid aan om de monsterneming ter plaatse uit te voeren. Dit gebeurt dan in overleg met AZG. De afspraak met de bewoners wordt dan rechtstreeks door VITO gemaakt, gegevensverwerking, rapportage en de timing daarvan gebeuren zoals beschreven in taak 3.

D.m.v. regelmatige budgetopvolging voor deze activiteit (minstens 4x per jaar, of op vraag van AZG), zal AZG een duidelijk zicht hebben op de ruimte die ter beschikking is voor de behandeling van nieuwe klachten binnen het werkjaar. Andere pollutanten dan voorzien in het Binnenmilieubesluit, of andere

testen (bv. product emissietesten) kunnen ook voorzien worden in deze taak. Hiervoor wordt op basis van hetzelfde uurtarief een prijs opgesteld wanneer er vraag naar is.

VITO heeft voor het uitvoeren van deze taken een uitgebreid assortiment aan staalname-apparatuur voor discontinue en continue metingen van een brede waaier aan binnenmilieupolluenten. Daarnaast is een laboratoriuminfrastructuur ter beschikking, waar de stalen volgens de geldende kwaliteitscriteria geanalyseerd kunnen worden (zie G bijlage 6A) met de meest geschikte analytische technieken, zoals GC-MS, HPLC, ICP, XRF, gravimetrische analyse, enz. Ingezette toestellen worden gekalibreerd alvorens ze ingezet worden voor veldwerk; waar nodig worden uitleeswaarden gecorrigeerd rekening houdend met deze kalibraties.

Taak 5: expertise in de bouw

Indien bouwtechnische expertise noodzakelijk is bij de gegevensverwerking binnen het huislabo, wordt beroep gedaan op een expert bouwfysica, constructie en (binnen)klimaatbeheersing, verbonden aan de faculteit Architectuurwetenschappen van de Universiteit Gent. De mogelijkheid om deze complementaire expertise aan te wenden binnen het Huislabo zal in specifieke gevallen een duidelijke meerwaarde bieden, bv. onder vorm van een plaatsbezoek voor inspectie van het ventilatiesysteem bij binnenklimaat-gerelateerde gezondheidsklachten, voor het verifiëren van constructie/werking/gebruik van installatietechnieken en voor identificatie van oorzakelijke verbanden t.g.v. de gebouwschil of installatietechnieken, om thermografische beelden van de gebouwschil te verkrijgen, of om advies over geldende bouwvoorschriften in te winnen.

Samenwerking: voor taak 5 via subcontracting UGent

Resultaat: De resultaten en adviezen worden gerapporteerd in een eindrapport per case, dit rapport bevat minstens (1) een situatieschets, (2) het meetplan, (3) verduidelijking van de metingen ten velde, (4) de resultaten, (5) de gegevensinterpretatie, waartoe ook de vergelijking met bestaande literatuur, het Vlaams Binnenmilieu en bestaande Vlaamse data gemaakt wordt, en een vergelijking met gezondheidskundige toetsingswaarden (cfr. ondersteuning programma Risico-analyse).

Evaluatie: tevredenheid AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), UGent als subcontractor (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Geurhinder en gezondheidsklacht Merksem: metingen werden uitgevoerd in twee fasen: in eerste instantie werd een korte-termijn meting georganiseerd omdat de klacht optrad op een bepaald moment van de dag. In een tweede fase werd een lange-termijn meting uitgevoerd gedurende een week. Nadien werd nog een plaatsbezoek voorgesteld, maar dit moest uitgesteld worden omdat de eigenaar van het pand decoratiewerken (schilderen) doorvoerde.

Bepalen ventilatievoud in WZC met COVID-19 uitbraak: in een WZC met een grootschalige COVID-19 uitbraak werd het ventilatievoud van verschillende gemeenschappelijke ruimtes bepaald en een ventilatie-inspectie uitgevoerd.

1.4.2.2 BIM-D.3.1 Logo-ondersteuning handleiding woningonderzoeken en publiek toegankelijke gebouwen

Wat: In de vorige PO MGZ werd de handleiding woningenonderzoeken gereviseerd en geüpdatet, zodat deze aansluit bij de huidige wetenschappelijke kennis van potentiële bronnen en best practices voor een gezond binnenmilieu in woningen. Ook de ondersteunende documenten zoals de checklist voor woningenonderzoek, de beslissingsboom voor huisbezoeken en de intake-vragenlijst werden

geüpdatet en aangepast aan de herwerkte handleiding. Hoewel het Vlaams Medisch Milieukundig Netwerk (VMMN) regelmatig betrokken werd in dit iteratieve proces, is het noodzakelijk de integrale handleiding voor woningonderzoeken toe te lichten aan het VMMN en nadien de nodige ondersteuning aan te bieden aan MMK's bij het gebruik van de gids in de praktijk.

Settings en doelgroepen: VMMN

Hoe: De integrale handleiding woningonderzoeken wordt voorgesteld aan het VMMN d.m.v. een opleiding (1 à 1,5 dag opleiding, af te stemmen met AZG). Deze opleiding kan breder gaan dan de eigenlijke handleiding woningonderzoeken, is complementair aan de opleiding die georganiseerd wordt in najaar 2020 en zet het procesmatige aspect van klachtenbehandeling centraal: voorbeelden (bv. demonstraties van best practices), demowoningen en illustraties (bv. door middel van metingen of voorbeelden uit het klachtenlabo 2008-2020) zullen de context en mogelijke consequenties van bepaalde scenario's uit de handleiding verduidelijken. Het opbouwen van praktijkervaring is één van de doelstellingen van deze opleiding. Er wordt continu de nodige ondersteuning geboden aan mmk's bij het gebruik van de handleiding in de praktijk, dit kan ad hoc, zowel telefonisch of via mail.

Timing: Jaar 1, eerste jaarhelft

Samenwerking: inhoudelijke aspecten m.b.t. woningonderzoek (VITO), procesmatige aspecten m.b.t. woningonderzoeken (GL)

Resultaat: opleidingsmateriaal (ppt) voorzien van fotomateriaal van illustraties en demonstraties wordt ter beschikking gesteld; mmk's beschikken over de nodige competenties om een woningonderzoek uit te voeren, gebruik makend van het bestaande ondersteunend materiaal.

Evaluatie: De handleiding woningonderzoek is een bruikbaar document dat bijdraagt aan het gestructureerd en geharmoniseerd benaderen van woningenonderzoeken, de behandeling van klachten en het inventariseren ervan.

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), GL (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Omwille van tijdsgebrek bij zowel AZG als VITO werd deze actie verplaatst naar 2022. Tijd en middelen voor deze actie werden deels ingezet op andere BiMi taken uit het jaarplan 2021, en deels verschoven naar 2022.

1.4.3 Projecten binnenmilieugerelateerde gezondheidswinst

1.4.3.1 BIMi-C.2.1.a Inventarisatie en prioritisering relevante settings binnenmilieu

Wat: In jaar 1 wordt geïnventariseerd welke relevante gevoelige bestemmingen er zijn m.b.t. binnenmilieu. In een maatschappij die zich op korte termijn dient aan te passen aan een sociale context met belangrijke risico's en onzekerheden over COVID-19 blootstelling in het binnenmilieu, is het belangrijk relevante settings ook in dit licht te beschouwen. Hiertoe behoren o.a. buitenschoolse opvang, kinderopvang (baby's en peuters), onderwijs, ouderenwerking (o.a. ouderenverenigingen), zorg en welzijn, gespecialiseerde zorg (CGG, initiatieven beschut wonen, psychiatrische verzorgingshuizen, algemene en psychiatrische ziekenhuizen), ouderenzorg (woonzorgcentrum, dagverblijf, assistentiewoningen).

We proberen in te schatten binnen welke settings er potentieel de meeste gezondheidswinst kan geboekt worden, rekening houdend met sociale determinanten en gezondheidsongelijkheid. Op basis van die analyse bespreken we met AZG welke settings prioriteit moeten krijgen.

Settings en doelgroepen: AZG – gevoelige bestemmingen

Hoe: Voor elke van de gevoelige bestemmingen en relevante settings voor binnenmilieu (zorg, welzijn, kinderopvang, ...) omschrijven we minstens volgende aspecten: aantallen in Vlaanderen, bewonersaantallen in Vlaanderen, kenmerken van de bewoners qua relevante indicatoren zoals leeftijd, ziekte, ..., bevoegde beleidsdomeinen en relevante wetgevingen, stakeholders relevant voor binnenmilieu, ...

De setting zorg en welzijn binnen PO AGB beschikt reeds over een inventarisatie van alle relevante sectoren binnen setting zorg en welzijn. Deze wordt meegenomen als basis.

We formuleren criteria om prioriteiten naar voren te schuiven. Hiervoor baseren we ons op literatuur (waaronder naast wetenschappelijke literatuur ook overheidsdocumenten en media-aandacht), goede voorbeelden en interviews. Potentiële criteria kunnen zijn: een uniforme groep van binnenmilieus, potentiële beleidsopties, beleidsevoluties betrokken actoren, gezondheidsongelijkheid, reeds beschikbare netwerken en materialen (zowel bij AZG, GL als mmk's), grootte en gevoeligheid van de doelgroep, ... enz. We houden hierbij ook rekening met de grote maatschappelijke evoluties (urbanisatie, preventie tegen virale infecties in het BiMi (zoals het coronavirus), nieuwe chemicaliën, nieuwe leef-en woonconcepten zoals co-housing, ...).

Enkele sleutelfiguren op beleidsniveau die een impact kunnen hebben op het verbeteren van het binnenmilieu van gevoelige bestemmingen worden geïnterviewd in kader van de inventarisatie en prioritisering. Ook federale overheidsdiensten zullen hierbij betrokken worden (net als andere relevante overheidsdiensten). Het consortium zal vooraf aan het interview een gespreksleidraad opstellen. Het consortium zou de aanwezigheid van alle relevante partijen bij het interview op prijs stellen (agentschap, wetenschap, methodiekontwikkelaar).

De identificatie van de sleutelfiguren is afhankelijk van de gekozen criteria die de prioritering naar de settings vorm geven. Eens de criteria voor analyse duidelijk zijn, kunnen de juiste sleutelfiguren daaraan gekoppeld worden in functie van hun expertise.

We trachten te realiseren dat de verschillende bevoegde of betrokken stakeholders via de stuurgroep (en de interviews uiteraard) betrokken worden zodat er samenwerkingsverbanden kunnen ontstaan die health in all policies kunnen waarmaken. Dit in het bijzonder voor de meest relevante binnenmilieu-settings, maar ook bij de andere acties in het preventieprogramma binnenmilieu.

Samenwerking: PO OSW, Logo's, betrokken stakeholders

Resultaat: een inventarisatie van criteria om prioriteiten naar voren te schuiven voor de selectie van relevante settings voor binnenmilieu is beschikbaar, inclusief het aanreiken van enkele sleutelfiguren

Evaluatie: De criteria en inventarisatie zijn beschikbaar. AZG is tevreden over de bruikbaarheid van de criteria.

Rolverdeling PO MGZ: VITO (medewerking), GL (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Initieel was het doel om te kijken hoeveel winst er in bepaalde settings gemaakt kan worden. Door corona is echter al snel bepaald dat de prioritaire setting WZC zal zijn. Deze actiefiche was door

omstandigheden dus niet meer nodig en er werd direct ingezet op de WZC. De mandagen beschikbaar voor deze actie werden ingezet voor WZC. Dit werd gerapporteerd op het overlegmoment aan Gezond Leven door VITO op 30 maart 2021 ([verslag](#)).

1.4.3.2 BIMI-C.2.1.b Verder uitwerken projectplan kinderdagverblijven

Wat: We stellen een projectplan op om het binnenmilieu in kinderdagverblijven te verbeteren.

Settings en doelgroepen: kinderopvang

Hoe: We bouwen verder op de wetenschappelijke probleem en context-analyse voor kinderdagverblijven, die reeds zal gebeuren binnen PO MGZ 2016-2020, maar verfijnen de analyse met volgende aspecten: probleemanalyse wat betreft beleid, doelgroep- en stakeholderanalyse (wie heeft welke (relevante) rol die een invloed kan hebben op het verbeteren van het binnenmilieu van gevoelige bestemmingen, welke interventies zijn mogelijk (we kijken hierbij eventueel ook naar goede voorbeelden in buitenland en andere settings) en welke is de potentiële positieve impact hiervan op het binnenmilieu, zowel op chemische, microbiële als fysische parameters van het binnenmilieu. In de huidige corona-context van onze maatschappij zullen ook preventieve maatregelen hiervan deel uitmaken.

Sleutelfiguren op beleidsniveaus die een impact kunnen hebben op het verbeteren van het binnenmilieu van gevoelige bestemmingen worden geïnterviewd in kader van de analyse (zowel Vlaamse, lokale als federale beleidsniveaus worden benaderd). We betrekken hen ook in de stuurgroep zodat er samenwerkingsverbanden kunnen ontstaan die health in all policies kunnen waarmaken.

Samenwerking: Logo's, betrokken stakeholders, PO OSW

Resultaat: analysedocument binnenmilieu kinderdagverblijven dat als basis kan dienen voor het projectplan (2022)

Evaluatie: Het analyse-onderdeel van een projectplan kinderdagverblijven is beschikbaar. AZG is tevreden over dit onderdeel en het proces dat gelopen werd om dit te realiseren.

Rolverdeling PO MGZ: VITO (medewerking), GL (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Initieel was er gepland om het begin van deze beleidsperiode in te zetten op het ontwikkelen van een projectplan voor kinderdagverblijven. Door de impact van de coronacrisis in woonzorgcentra, werd deze beslissing herzien en werd er voorrang gegeven aan woonzorgcentra. Dit werd gerapporteerd aan Gezond Leven door VITO op 30 maart 2021 ([verslag](#)).

In 2021 werd er begonnen aan het analyseplan binnenmilieu voor wzc. Hiervoor werd literatuur geraadpleegd en werden er ook 7 plaatsbezoeken gedaan bij wzc om meer informatie uit de praktijk te horen (in 2022 zullen de laatste 3 plaats vinden). De verslagen van deze plaatsbezoeken zijn terug te vinden op Sharepoint.

Eind 2021 is er een draft klaar van het analyseplan. Volgende aspecten zijn daarin opgenomen: een probleemanalyse, een doelgroepanalyse, een settinganalyse en een interventie-analyse. Binnen de probleemanalyse wordt er zowel gekeken naar het wetenschappelijk onderzoek dat bestaat rond binnenmilieu in woonzorgcentra, als naar gedragsmatige aspecten. VITO voerde een uitvoerig

literatuuronderzoek uit, waarvan een afzonderlijk document beschikbaar is; de conclusies van de literatuuranalyse worden geïmplementeerd in het analyseplan. Op die versie van het analyseplan werd reeds input ontvangen van Agentschap Zorg en Gezondheid (Afdeling Woonzorg en Afdeling Preventie) en Departement Omgeving. De resultaten van de eerste zeven plaatsbezoeken/interviews zijn geïntegreerd in het analyseplan.

1.4.3.3 BIMI-E.2.3 en BIMI E.3.1 Ontwikkeling Advocacy-materialen VEKA

Wat: We ontwikkelen advocacy-materialen in kader van health in all policies voor het beleidsdomein energie en klimaat. Deze advocacy materialen zullen benadrukken wat de impact is van een ongezond binnenmilieu op onze gezondheid en zullen specifiek focussen op de relatie tussen energie, klimaat en ventileren en verluchten.

Settings en doelgroepen: medewerkers en organisaties verbonden met VEKA, overheid en organisaties die werken in opdracht van de overheid

Hoe: We zullen ons voor deze advocacy-materialen baseren op de infofiche die de noodzaak aan ventileren en verluchten voor behoud van een gezond binnenmilieu onderbouwt (deze wordt opgemaakt in de huidige PO MGZ 2020).

Om de advocacy-materialen verder te verfijnen worden er bijkomende interviews gepland met VEKA om verder te bepalen wat de beste implementatiekanalen zijn voor deze inhoud. Per kanaal wordt er bekeken wat de beste vorm is (bv PP voor sprekers, korte tekst voor website, visueel beeld voor PP, interview voor vakblad, ...). Er zal ook worden afgestemd met de actie rond de Woningpas die ook deels door VEKA wordt beheerd.

Voor deze actie wordt er ook een implementatieplan opgesteld, gebaseerd op de interviews en het projectplan dat door Gezond Leven werd opgesteld in 2019 en 2020. De implementatie van de materialen gebeurt in het najaar van 2021.

Timing en mijlpalen: jaar 1

Samenwerking: Logo's, VEKA

Resultaat: Er is bepaald welke materialen nodig zijn. De ontwikkeling van de materialen is opgestart.

Evaluatie: AZG is tevreden over de keuze en aanzet tot advocacymaterialen

Rolverdeling PO MGZ: VITO (medewerking), GL (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

In 2021 kon niet gestart worden met de ontwikkeling van advocacy materiaal, noch met de implementatie van materiaal. Dit omdat het startoverleg pas op 17/06 (verslag) plaatsvond, de verantwoordelijke medewerker bij Gezond Leven nieuw was en zich nog moest inwerken, het contact met VEKA niet altijd vlot verliep (lage respons),

In 2021 werden 3 medewerkers bij VEKA geïnterviewd. Tijdens de interviews met VEKA kwamen slechts een beperkt aantal opties naar voor om de werking van VEKA op vlak ventileren en verluchten te versterken. Momenteel is binnen de cluster energie-efficiëntie de werking opgesplitst naar residentiële en niet-residentiële gebouwen, met eerder een zwaartepunt op niet-residentiële. Hoewel de consortiumpartners zich in het kader van deze actiefiche voornamelijk wilden richten op woningen, zijnde residentiële, blijkt de werking van VITO zich grotendeels te beperken tot burgers die een omgevingsvergunningsaanvraag indienen voor verbouwingswerken of nieuwbouw. De werking naar mensen in een maatschappelijk kwetsbare situatie is beperkt. Naar aanleiding van de

interviews werd een overleg ingepland met Agentschap Zorg en Gezondheid om de verdere stappen te bepalen. Dit overleg vond plaats op 16/11/2021 (verslag).

Naar aanleiding van de gesprekken met VEKA werd er eveneens gesproken met de Steunpunten Duurzaam Bouwen en Wonen op 29/11/2021 (verslag) en een professor bouwkunde aan de Universiteit Gent op 30/11/2021 (verslag).

Eind 2021 wordt er door Gezond Leven een rapport overhandigd aan AZG met de belangrijkste input uit de interviews en gesprekken en een toelichting bij de mogelijk te bewandelen pistes.

Rond de Woningpas werd er in 2021 geen actie uitgevoerd.

-

1.5 PREVENTIEPROGRAMMA GEZONDE PUBLIEKE RUIMTE

1.5.1 Overzicht

R	OD	Actie nr	Type*	Titel	aandeel in programma GPR**
R2	OD1	GPR-A.2.1	Regulier	Onderzoeksvragen milieugezondheidsaspecten in de publieke ruimte	A
		GPR-B.2.1	Regulier	Stakeholdersanalyse	B
		GPR-C.2.1	Project	Exploratie kaartlagen	D
R2	OD3	GPR-C.2.3	Project	Ontwikkeling en implementatie online webinars	B
R2	OD3	GPR-D.2.3	Project	Methodiek Luwte-oase	D
R3	OD2	GPR-G.3.2	Regulier	Implementatie-ondersteuning mmk's en derden GPR bestaande methodieken PO MGZ	B
R2	OD1	GPR-E.2.1	Project	Exploratie bestaande HIA tools ifv GPR	C

*RD: reguliere dienstverlening; PROJ: project

**acties in volgorde van voorziene tijdinspanningen binnen het programma GPR: A>B>C>D; dus voor acties 'A' voorzien we veel tijd, acties 'D' zijn acties waar we weinig tijd in zullen investeren

1.5.2 Reguliere dienstverlening

1.5.2.1 GPR-A.2.1 Onderzoeksvragen over deelaspecten van de milieugezondheidsproblematiek in relatie met de publieke ruimte (probleemanalyses)

Wat: Om goed te communiceren binnen en buiten het Vlaams Medisch Milieukundig Netwerk (VMMN) over milieugezondheid is het belangrijk dat er goede verhelderende rapporten bestaan die alle informatie bevatten. In deze deelrapporten kan informatie gebundeld worden: wat is het gezondheidsprobleem, wie zijn de belangrijkste binnen- en buitenlandse instanties die communiceren over het probleem, wat is de relatie tussen het gezondheidsprobleem en andere belangrijke aspecten van de huidige maatschappij zoals bijvoorbeeld klimaat en gezondheidsongelijkheid, wat is de relatie van het probleem met andere milieugezondheids- of gezondheidsproblemen, wat is de rol van de gezondheidssector binnen dit probleem, wat ondernemen andere actoren, In de vorige PO MGZ werden reeds een aantal van deze rapporten geschreven, we willen deze aanpak doorzetten, maar hier ook in verbeteren.

Settings en doelgroepen: per rapport te bepalen

Hoe: Bij de start van de PO bepalen we in afstemming met AZG en met advies van de mmk's de prioritair te behandelen topics.

We gaan iteratief te werk. We starten met een desk research om de inhoud van het rapport scherp te stellen. PO MGZ schrijft een eerste versie uit waarna er intern door mmk's en AZG feedback kan gegeven worden op niveau van welke inhoud het rapport dient te bevatten, welke doelgroepen interesse zouden kunnen hebben in dit rapport en wat ze verwachten van het rapport. PO MGZ zal op basis van deze feedback het rapport dan bekijken hoeveel tijd er nodig is om het rapport verder uit te werken, rekening houdend met de voorziene tijd voor deze opdracht. Zowel desk research als interviews zullen gehanteerd worden om het rapport verder uit te werken. Verwachtingen die niet haalbaar zijn in jaar 1, maar wel als prioriteit worden aangeduid door AZG, kunnen in een latere fase

worden opgenomen door PO MGZ, of eventueel in een deelopdracht door andere actoren. Analysemethodieken zoals focusgroepen of online bevestigingen zijn bijvoorbeeld waarschijnlijk niet mogelijk binnen de beschikbare tijd van PO MGZ. We focussen in deze rapporten op de beschrijving van het probleem.

In een volgende fase kunnen ook andere externe actoren feedback geven op het rapport: zowel middenveld, experts als einddoelgroep. Dit zal georganiseerd worden via mail.

Het zal uiteindelijk niet bij een deelrapport blijven. Per rapport bekijken we in de komende jaren op welke manier we de kennis kunnen verspreiden naar een breder publiek. Dit zal verduidelijkt worden in een implementatie- en communicatieplan per deelrapport (zie actie GPR-C advocacy). Deze plannen worden opgestart tijdens de fase van uitwerking van het rapport, maar pas naar het einde van rapportfinalisatie toe zal er bekeken worden wat er ook effectief gebeurt en door wie. Zo kan er maximaal worden ingegaan op opportuniteiten die zich voordoen tijdens de desk research en interviews.

Timing en mijlpalen: iteratief proces

Samenwerking: mmk's, AZG en per deelrapport relevante externe actoren

Resultaat: 2 deelrapporten

Evaluatie: Tevredenheid van AZG over de uitwerking van de gekozen prioritaire topics

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), GL (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Na consultatie met AZG en de mmk's is er besloten om de onderzoeksvragen in 2021 te focussen op twee elementen:

- Onderzoeksvraag geluid: in samenspraak met het Agentschap Zorg en Gezondheid (AZG) heeft de PO MGZ een rapport rond geluid uitgewerkt. Na een introductie over geluid, geeft dit rapport voor blootstelling aan omgevingsgeluid een overzicht van de **gekende gezondheidseffecten** en/of vroege (moleculaire) **effectbiomarkers**, belangrijke **confounders** (factor gerelateerd aan de geluidsblootstelling en het gezondheidseffect) en **covariaten** (factor gerelateerd aan de blootstelling of het gezondheidseffect) die in rekening moeten worden genomen, de **blootstellingsniveaus** die nodig zijn om het effect te induceren en welke **resolutie** nodig is bij de koppeling van gegevens met gezondheidseffecten in databanken (individueel, statistische sector, gemeenteniveau). De huidige versie van het rapport is [hier](#) te vinden.
Dit rapport werd ook samengevat in een PowerPoint presentatie die [hier](#) te vinden is.
- Gezondheidstoets: Logo Leiland ontwikkelde lokaal een gezondheidstoets. Deze toets wordt gebruikt om een potentieel ruimtelijke ontwikkeling te screenen op gezondheid. De mmk's vroegen om hier dringend aan bij te dragen. PO MGZ reserveerde de voorziene mandagen om deze gezondheidstoets verder aan te vullen, zowel met literatuur of achtergrond. Vanuit een bevestiging van extra bronnen en voorbeelden van de mmk's, en samenwerking met PO VBSO werd de gezondheidstoets deels aangevuld, en werd verdere ontwikkeling ook op het jaarplan 2022 gezet. De huidige stand van zaken van het rapport is [hier](#) te vinden.

1.5.2.2 GPR-B.2.1 Stakeholdersanalyse actoren milieugezondheidsaspecten publieke ruimte

Wat We willen duidelijk in kaart brengen welke actoren (ruimtelijke planner, stedenbouwkundig ambtenaar, mobiliteitsambtenaar, mmk, ...) invloed hebben op de relevante beleidsdomeinen (mobiliteitsbeleid, geluidshinder, ...) en welke rol deze actoren daarin opnemen. We houden daarbij rekening met de huidige situatie en met een ideale situatie waarbij gezondheid steeds wordt meegenomen als af te wegen gevolg van ruimtelijk of mobiliteitsbeleid. We zullen de factoren die naar boven komen in de deelrapporten in rekening brengen bij het maken van deze stakeholdersoefening.

Settings en doelgroepen: AZG

Hoe: We starten met een grondige studie van verschillende manieren om een stakeholderanalyse uit te voeren. We kijken hiervoor naar voorbeelden binnen en buiten de gezondheidssector.

We starten dan met een eerste beschrijving van de belangrijkste actoren en per actor beschrijven we ook hun rol en we categoriseren hen op basis van stakeholderanalysekaders.

Mogelijke criteria die voor categorisering gebruikt kunnen worden zijn: belang van de stakeholder, invloed van de stakeholder, interne (binnen VMMN) versus externe stakeholders, rol van de stakeholder in het veld (beleidsmaker, beïnvloeder, beïnvloede, bijdrager, adviseur, uitvoerder, ...). De rol wordt bekeken vanuit hun mogelijke rol om te realiseren dat gezondheid wordt meegenomen in projecten of plannen.

Deze stakeholdersanalyse kan gebruikt worden om in de implementatie- en communicatieplannen die PO MGZ opmaakt per actie per actor te beschrijven welke kennis en vaardigheden deze actor dient te verkrijgen om zijn rol als gezondheidsbevorderaar te kunnen opnemen. De stakeholdersanalyse kan ook een framework bieden om te bekijken welke actoren nog niet benaderd werden door PO MGZ, maar wel een belangrijke rol hebben als gezondheidsbevorderaar.

Timing en mijlpalen: jaar 1

Samenwerking: AZG, mmk's

Resultaat: overzicht relevante stakeholders, hun rol en kenmerken

Evaluatie: Tevredenheid van AZG over de uitwerking van deze stakeholdersanalyse

Rolverdeling PO MGZ: VITO (medewerking), GL (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

In 2021 zijn er twee stakeholderanalyses geschreven door Gezond Leven: één met lokale stakeholders en één met Vlaamse stakeholders. Aan het schrijven van deze stakeholderanalyses ging een uitgebreid proces vooraf (o.a. consultatie met mmk-coördinatie voor koppeling van taken), en werd er voor gekozen om de stakeholderanalyse op splitsen in een lokaal en een Vlaams stuk.

Voor [de lokale stakeholderanalyse](#) werden ambtenaren en een collega binnen Gezond Leven (die vroeger ruimtelijk planner was) bevraagd over hun functie en hoe GPR daarin een rol zou kunnen spelen en hoe de Logo's die kunnen bevorderen. De bevraagde functies zijn:

- Ruimtelijk planner
- Omgevingsambtenaar
- Mobiliteitsambtenaar
- Milieuambtenaar

- Duurzaamheidsambtenaar
- Gezondheidsambtenaar

Interviews werden met behulp van een voorbereide gespreksleidraad afgenomen en achteraf werden de antwoorden verwerkt in het rapport.

Voor de Vlaamse stakeholderanalyse werd een iets andere aanpak gebruikt. Hierbij werd volgende structuur gebruikt.

- Korte introductie actor: wat is de missie en visie van de organisatie, waar zetten ze op in?
- Rol van de actor in het realiseren van een GPR: welke projecten of publicaties zijn interessant m.b.t. GPR?
- Link met mogelijke implementatie- en communicatiekanalen: welke kanalen kunnen we in de toekomst benutten?
- Projectoproepen, subsidiekanalen of prijzen

Dit rapport dient voornamelijk als voorbereiding voor de implementatie en communicatie van nog te ontwikkelen tools binnen AZG. Het volledige rapport is op [sharepoint](#) te vinden.

1.5.2.3 GPR-G.3.2 Implementatie-ondersteuning mmk's en derden voor bestaande methodieken PO MGZ

Wat: we ondersteunen de Logo's voor nieuwe vragen rond bestaande tools van de huidige PO MGZ in kader van GPR. Dit gaat over de indicator gezondheid en mobiliteit, de modal shift tool, het rapport elektrische wagens, de gezondheidsmatrix mobiliteit en de argumentatie die betrekking heeft op milieugezondheidsaspecten. Onderdelen van het project gezonde publieke ruimte niet ontwikkeld binnen de huidige PO kunnen we niet ondersteunen naar implementatie toe wegens beperkte middelen.

Doelgroepen en settings: mmk's en derden

Hoe: voor elk van deze methodieken (of argumenten) is een implementatie- en communicatieplan opgesteld (waar er eentje ontbreekt zullen we dit nog ontwikkelen). Dit plan zullen we jaarlijks up-to-date houden en uitvoeren. Bij het opstellen van het implementatie- en communicatieplan wordt er rekening gehouden met de voorziene tijd voor deze actie.

We volgen ook het forum en vragen via mail en telefonische vragen rond de tools op. Indien updates van de methodieken noodzakelijk zijn, wordt er bekeken of een extra actie kan opgenomen worden binnen het jaarplan.

Timing en mijlpalen: doorlopend

Samenwerking: AZG

Resultaat: huidige methodieken ontwikkeld worden ook verder geïmplementeerd

Evaluatie: Tevredenheid mmk's en AZG over de geleverde ondersteuning.

Rolverdeling PO MGZ: VITO (medewerking), GL (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

In samenwerking met de mmk-coördinator werd een [rapport](#) gemaakt met goede praktijken van de Logo's mbt GPR. Dit rapport werd geschreven aan de hand van 5 de rollen die Logo's kunnen opnemen tegenover externe partners. Met behulp van input van de MMK's en andere Logo-

medewerkers (in de vorm van interviews en schriftelijke input) werden per rol goede praktijken beschreven die in recent gerealiseerd werden.

De [implementatieleidraad](#) voor de Logo's kreeg een update. Gebroken links werden hersteld, teksten die verouderd waren werden herschreven en er werd ook een overzicht van alle tools en materialen toegevoegd waar er te zien is welk materiaal voor welke rol gebruikt kan worden.

Een ander speerpunt van deze actiefiche was het opzetten van de werkgroep visie. PO MGZ bereidde dit proces samen met AZG en de mmk's, organiseerde twee vergaderingen waarbij de visie en de missie van GPR werden besproken en gedefinieerd. De verslagen en voorbereiding hiervan zijn beschikbaar op de [sharepoint van AZG- OG GPR/MOBI](#)

Tot slot werden doorlopende vragen over Gezonde Publieke Ruimte beantwoord door door PO-MGZ.

1.5.3 Projecten

1.5.3.1 GPR-C.2.1 Exploratie mogelijkheden kaartvisualisaties

Wat: We bekijken, in nauwe samenwerking met het beleidsprogramma MGAG, welke kaartvisualisaties we kunnen maken met de RICA-tool.

Doelgroepen en settings: Leden van het VMMN

Hoe: Eerst verfijnen we welke kaartcombinaties ons interessant lijken om advocacy rond de milieugezondheidsaspecten van een publieke ruimte waar te maken. Kaartlagen waar we nu aan denken zijn de volgende:

- Luchtkwetsbaarheidskaarten (naar analogie met de hittekwetsbaarheidskaarten). Indien mogelijk zou een koppeling met vervoersarmoede-indicatoren een meerwaarde kunnen zijn om de volledige gezondheidsbril (inclusief gezondheidsongelijkheid) te kunnen meegeven met actoren.
- Relatie tussen luchtkwaliteitsdata en walkability weergeven. Het nut en doel van deze kaartlaag verfijnen we met PO VBSO. De kaartlaag dient het belang van een gezonde publieke ruimte, die rekening houdt met kernversterking, in de verf te zetten.

Timing en mijlpalen: jaar 1

Samenwerking: beleidsprogramma RA, AZG, mmk's, PO VBSO

Resultaat: mogelijkheden kaartvisualisaties onderzocht

Evaluatie: Tevredenheid AZG over het overzicht van kaartvisualisaties en hun mogelijkheden

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), GL (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Merk op: uitvoering is omwille van maximale efficiëntie te bekomen gebeurd in samenwerking met actiefiche RA H.4.1; er werd één resultaat ([hier](#)) gemeenschappelijk over RA H.4.1 en GPR C.2.1 gegenereerd)

De huidige taak werd uitgevoerd in samenwerking met het beleidsprogramma risicoanalyse (RA)-H.4.1 omdat in die taak een gelijkaardige opdracht werd voorgesteld. Er werd een zeer uitgebreid overzicht gemaakt over de bestaande kaartvisualisaties en dataplatformen. Hierbij wordt per stressor of groep, de indicator, eenheid, resolutie, data (model of meting), tijdsinterval, geotype, bron met weblink, beschikbaarheid, type van gebiedsdekking, weergave van de data en of die weergave kan bewerkt of

gedownload worden, weergegeven. De volgende stressoren of groepen werden opgenomen in het overzicht; straling, licht, geluid, luchtkwaliteit, emissie chemische stoffen, industrie, klimaat en hitte, bevolkingsdichtheid en verstedelijking, landgebruik, groenvoorzieningen, water mobiliteit, voorzieningen en diversen.

De Exceltabel kan men [hier](#) vinden.

1.5.3.2 GPR-C.2.3 Ontwikkeling en implementatie online webinars

Wat: We ontwikkelen enkele online webinars voor bestaande methodieken en kennis en implementeren deze bij ruimtelijke planners en andere relevante stakeholders zoals omgevingsambtenaren (cfr stakeholdersanalyse)

Doelgroepen en settings: Ruimtelijke planners, omgevingsambtenaren, relevante stakeholders uit het netwerk (bijv. MMK's en Logo's)

Hoe: Per bestaande methodiek van PO MGZ ontwikkelen en implementeren we een kort webinar.

- We nemen het bestaande implementatieplan per methodiek erbij of stellen een implementatieplan op.
- We werken uit welke doelstellingen we willen bereiken met de webinar en wie we willen bereiken.
- Per webinar werken we de opbouw uit.
- We nemen de webinars op met beschikbare tools (Teams)

We stellen de webinars ter beschikking op de websites van de methodieken. Qua modaliteiten denken we hierbij ook aan online webinars. We onderzoeken dit nog verder in 2020, maar de eerste feedback geeft aan dat dit best eerder online webinars zijn die te vinden zijn op de website www.gezondepubliekeruimte.be bij de methodieken. We voorzien daarom alvast korte webinars voor elk van de tools ontwikkeld binnen de huidige PO MGZ (modal shift tool, indicator gezondheid en mobiliteit, rapport elektrische wagens, ...). We houden bij de ontwikkeling rekening met de huidige implementatieplannen per methodiek en met de rollen in de stakeholdersanalyses (zie actie stakeholdersanalyse milieugezondheidsaspecten in de publieke ruimte; zie GPR-B.2.1 beschreven in sectie 1.5.2.2).

In de webinars zullen we dus differentiëren naar verschillende rollen, verantwoordelijkheden, kennis en vaardigheden binnen een ruimtelijk proces (bv. beleidsmaker vs uitvoerder) en doorverwijzen naar actoren met een andere rol. We zullen dus steeds een oefening maken wat deze actoren vanuit hun rol moeten kennen om te realiseren dat gezondheid wordt meegenomen in hun projecten of plannen. Op basis daarvan zullen we uitschrijven wat welke actor nodig heeft van kennis en vaardigheden om zijn rol als gezondheidsbevorderaar binnen mobiliteit en andere relevante beleidsdomeinen zoals ruimtelijke planning, milieu, ... op te nemen en welke tools en inhoud daarvoor reeds beschikbaar zijn en kunnen geïmplementeerd worden en welke best nog ontwikkeld en geïmplementeerd worden. We zullen daarbij niet enkel kijken naar eigen tools, maar ook naar studies, tools en methodieken uit het binnen- en buitenland.

We bouwen feedbackmomenten in voor AZG en mmk's in elke stap van het proces. We werken voor deze actie nauw samen met PO VBSO.

Timing en mijlpalen: jaar 1

Samenwerking: beleidsprogramma RA, AZG, mmk's, PO VBSO

Resultaat: korte online webinars per bestaande methodiek

Evaluatie: Proces- en productevaluatie online webinars

Rolverdeling PO MGZ:

voor ontwikkelen: VITO (trekker), GL (medewerking)

implementatie: VITO (medewerking), GL (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Initieel werd er gedacht aan 3 [webinars](#) over 3 tools:

- Walkabilityscore-tool
- Modal shift tool
- Gezondheidsindicator mobiliteit

De laatste is uiteindelijk geschrapt aangezien die binnenkort vernieuwd wordt. In plaats daarvan werd er dan gekozen voor een basiswebinar GPR voor nieuwe Logo-medewerkers.

De webinar voor de modal-shift tool is klaar en opgenomen. Er werd ook een kortere “pitch” opgenomen. De webinar GPR is ook rond. De walkabilityscore-tool heeft nog geen webinar of pitch. De collega die binnen GL (PO VBSO) aan deze tool werkt zal hier in 2022 tijd voor maken.. Wanneer de drie webinars beschikbaar zijn, zal er gekeken worden naar verdere communicatie en implementatie hiervan, ook in functie van de verdere ontwikkeling van de e-learnings in 2022.

1.5.3.3 GPR-D.3.2 Methodiek luwte-oase

Wat We exploreren, samen met PO GGB, de mogelijke ontwikkeling van een methodiek die de gezondheidsbaten van luwte-oases in woonkernen kan bepalen. We wegen de wetenschappelijke onderbouwing rond invloed op gezondheid af door voor- en nadelen van luwte-oases in kaart te brengen. Indien er voldoende wetenschappelijke evidentie is waaruit blijkt dat luwte-oases een adequate manier zijn om de gezondheidsproblemen door geluidshinder op te lossen, zal een methodiek luwte-oases ontwikkeld worden om zo draagvlak te creëren rond de problematiek van geluidshinder. In het eerste jaar exploreren we bestaande netwerken en overlegorganen rond het thema luwte-oases, en nemen deel aan deze overlegorganen, hetgeen ons zal helpen aan visievorming te doen.

Doelgroepen en settings: Ruimtelijke planners, omgevingsambtenaren, relevante stakeholders uit het netwerk (bijv. MMK's en Logo's)

Samenwerking: PO GGB + andere Vlaamse actoren (overheden) actief rond luwte-oases

Resultaat: jaar 1: korte nota met inzicht in problematiek + visie

Evaluatie: Tevredenheid van AZG over de visie en rol van PO MGZ in luwte-oases (insteek gezondheid)

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), GL (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Er werd een overzicht gemaakt in Excel van de bestaande wetenschappelijke literatuur en bronnen met betrekking tot luwte-oases. In deze tabel werden de volgende gegevens vermeld; type studie, het doel van de studie, type blootstelling en methode om deze te meten, de onderzochte (gezondheids)effecten en de methode om deze effecten te meten en de belangrijkste resultaten en conclusies. Vermits er vooralsnog geen eenduidige Engelse term bestaat voor luwte-oase, is er nog maar weinig wetenschappelijke literatuur rond luwte-oases als dusdanig voorhanden. Toch werden er 19 publicaties gevonden: 2 over hitte, 5 over geluid en 10 over natuurbeleving/groene ruimte/blauwe ruimte. De gezondheidseffecten die in deze studies onderzocht werden, zijn stress, emoties, mentaal, psychisch herstel, perceived Restorativeness Soundscape Scale (PRSS), welzijn/slaap, quality of life, gemoed, heart rate variability, hartslag, oxytocine, cortisol obesitas, mortaliteit.

Vervolgens werden de belangrijkste bevindingen samengevat in een PowerPoint presentatie die als doel heeft om een instrument te zijn waarnaar AZG snel kan naar teruggrijpen, als men de nood en nut van luwte-oases wil onderbouwen met wetenschappelijke literatuur. In deze PowerPoint presentatie werd eerst een korte introductie gegeven over luwte-oases, waarna een wetenschappelijke onderbouwing voor 1) hitte, 2) geluid en 3) groene ruimte & visuele rust werd opgebouwd. Tenslotte werd nog wat meer informatie gegeven omtrent het project blue zones en de incorporatie van blue zones in Vlaanderen.

Zowel het [Exceloverzicht](#) als de [PowerPointpresentatie](#) staan op de sharepoint

1.5.3.4 GPR-E.2.1 Exploratie bestaande HIA-tools i.f.v. GPR

Wat: Het preventieprogramma GPR zal input geven aan de ontwikkeling van de HIA-tool binnen het programma RA door specifieke exploraties te doen binnen de domeinen ruimte en mobiliteit.

Doelgroepen en settings: PO MGZ, AZG

Hoe: We zullen in jaar 1 inzicht verwerven in de beschikbare HIA-methodieken die gebruikt worden in binnen- en buitenland om een health impact assessment van ruimtelijke plannen en mobiliteitsplannen te verwezenlijken. Wat zijn de kenmerken van deze tools? Op welke manier passen ze HIA toe? Geeft de tool een kwalitatief of kwantitatief resultaat?

We gaan daarnaast ook kijken welke mobiliteitsscenario's en ruimtelijke beleidsstrategieën er voorhanden zijn waar een health impact assessment methodiek inzichten kan verschaffen op gezondheidsimpact. We bekijken grondig de voorwaarden voor een HIA-tool op vlak van ontwikkeling én toepassing. Welke basisdata zijn nodig? Welke toepassingsmogelijkheden zijn er? Wie kan daarin welke rol opnemen en welke voorwaarden zijn eraan verbonden?

Samenwerking: PO VBSO, mmk's, AZG

Resultaat:

Evaluatie: Tevredenheid van AZG over de uitwerking van deze actie

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker), GL (medewerking)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Het rapport werd opgebouwd uit twee verschillende componenten, die telkens via een literatuuronderzoek werden opgebouwd.

- de inventarisatie van alle relevante HIA-methodieken: in deze component werden de relevante bestaande HIA-methodieken in tabelvorm opgesomd. Iedere HIA-methodiek werd daarna afzonderlijk kort toegelicht. In totaal werden er 22 HIA-methodieken toegelicht. Vervolgens vergeleken we de HIA

tools naar hoe makkelijk invulbaar en handig in interpretatie ze zijn, of er aanbevelingen van goede praktijken werden gegeven en welke vorm de tool had (kaart, grafiek of tabelvorm). Tenslotte hebben we in een besluit een aantal HIA-methodieken naar voor geschoven die volgens ons 'een makkelijk inzetbare HIA-methodiek zijn' en die geschikt zijn voor 1) een snelle en brede screening of 2) voor een complete en uitgebreide screening of 3) voor een specifieke screening.

- het analyseren van de ruimtelijke en mobiliteitsscenario's: hierbij werden de relevante beleidsprocessen geïnterviewd, en werden aanknopingspunten gezocht voor een mogelijke HIA-aanpak.

Het rapport is beschikbaar op [sharepoint](#).

1.6 PREVENTIEPROGRAMMA KLIMAAT EN GEZONDHEID

1.6.1 Overzicht

R	OD	Actie nr	Type*	Titel	aandeel in programma KG**
R2	OD3	KG-A2.3	PROJ	Selectie klimaatscenario's, mitigatie- en adaptatiemaatregelen, en opvragen basisgegevens hitte, lucht- en waterkwaliteit voor deze scenario's	A
R2	OD1	KG-A2.1	PROJ	Methodologie opstellen en voorzien van nodige data	
R2	OD2	KG-A2.2	PROJ	Afstemming met andere actoren (o.a.) Sciensano: scenario's, maatregelen en berekeningen vectoren en aeroallergenen	C
R4	OD1	KG-B4.1	PROJ	Indicatoren voor monitoring klimaat-gezondheid in Vlaanderen	B

*RD: Reguliere dienstverlening; PROJ: project

**acties in volgorde van voorziene tijdsinvesteringen binnen het programma Klimaat en gezondheid: A>B>C>D; dus voor acties 'A' voorzien we veel tijd, acties 'D' zijn acties waar we weinig tijd in zullen investeren

1.6.2 Reguliere dienstverlening klimaat en gezondheid

Niet van toepassing in jaar 1

1.6.3 Projecten klimaat en gezondheid

1.6.3.1 KG-A Health impact assessment klimaat in Vlaanderen

Wat: Het doel is om een efficiënt preventieprogramma op te zetten waarbinnen maatregelen worden gekozen die het meeste bijdragen tot een gezondheidswinst. In het eerste jaar willen we een methodologie opstellen voor health impact assessment klimaat.

Settings en doelgroepen: AZG

Hoe:

1.6.3.1.1 KG-A2.1: Methodologie opstellen en voorzien van de nodige data

We starten met een literatuurstudie rond het thema klimaat en gezondheid. We onderzoeken in rapporten (zie beleidsplan) welke gezondheidsrisico's van klimaatverandering gerapporteerd worden in vergelijkbare regio's als Vlaanderen (vnl. Europa), hetgeen ons een eerste inschatting kan geven voor Vlaanderen. Deze literatuurstudie zal ons ook inzicht geven in de methodes en gegevens die we nodig hebben om de gezondheidsimpact van klimaat in Vlaanderen te berekenen. Dit kunnen zowel kwalitatieve als (semi)-kwantitatieve methodes zijn, met inbegrip van relevante blootstelling-effect relaties, en basis gezondheidsgegevens. De health impact assessment (HIA)-methode die ontwikkeld wordt in het programma risico-analyse (zie...1.2.2.4..) zal hier ook ondersteunend zijn.

Als eerste deelresultaat hiervan hebben we een conceptnota klaar voor de methode(s) die we gaan gebruiken om de gezondheidsimpact van klimaat in Vlaanderen te berekenen.

1.6.3.1.2 KG-A2.2: Afstemmen met andere actoren

We gaan in de startfase van het project Health Impact Assessment (HIA) klimaat in Vlaanderen ook in overleg met relevante Vlaamse actoren i.v.m. klimaat (VMM; Vlaamse werkgroep Klimaat- en Energieplan 2021-2030,...) om onze plannen ter kennis te geven aan deze actoren. Op deze manier zijn we ook op de hoogte van de meest recente vorderingen en plannen. Tevens voorzien we overleg met Sciensano, i.f.v. afstemming van scenario's en maatregelen die Sciensano hanteert voor het luik vectoren en aeroallergenen.

1.6.3.1.3 KG-A2.3 Health impact assessment klimaat in Vlaanderen: selectie scenario's en maatregelen

Daarna voeren we een grondige analyse uit van de bestaande klimaatscenario's en evalueren we welke scenario's gekozen moeten worden met betrekking tot gezondheid. Bestaande scenario's zijn onder andere de Representative Concentration Pathways (RCPs), die een traject beschrijven van toename aan broeikasgassen in de toekomst en ontwikkeld door het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Er zijn vier RCPs ontwikkeld en deze worden benoemd naar de stralingsforcering die ze veroorzaken aan het eind van het traject, nl. in 2100. Hierbij denken we aan de mogelijkheid voor een 'worst case' en een 'best case' scenario zodat verschillende maatregelen kunnen bedacht worden in functie van het scenario. Op die manier zijn we voorbereid om een bepaalde set aan maatregelen aan te passen naargelang het klimaat de andere richting zou opgaan dan het scenario dat we op een bepaald moment volgen.

In het Vlaams klimaatportaal wordt er op dit moment enkel gewerkt met een hoog-impact scenario wat we de 'worst case' zouden noemen. Echter voor het thema zeespiegelstijging bestaat er wel een bijkomend midden-variant scenario.

De mitigatie- en adaptatiemaatregelen die we bepalen komen uit bestaande portalen zoals het Vlaams Klimaatportaal, het Vlaams Energie- en Klimaatplan, Burgemeestersconvenant. We maken een grondige studie van deze bestaande maatregelen en selecteren deze die relevant zijn voor de gezondheid.

We verzamelen de basisgegevens van de verschillende klimaatgerelateerde thema's hitte, luchtkwaliteit, waterkwaliteit, vectoren en allergenen. Verder inventariseren we de gegevens die nodig zijn voor het uitvoeren van de HIA: blootstelling-effectrelaties, gezondheidsgegevens, ...

Er vindt in jaar 1 geen doorrekening van de HIA, dit is voorzien vanaf jaar 2.

Timing en mijlpalen: doorlopend

Samenwerking: Vlaamse en Belgische klimaatactoren (VMM, Vlaamse werkgroep Klimaat- en Energieplan 2021-2030, Sciensano, ...) en Vlaamse en federale gezondheidsactoren (Intego, Minimale Ziekenhuis Gegevens, Statbel, UREG, ...)

Resultaat: selectie scenario's voor Vlaanderen, selectie maatregelen, basisgegevens voor de verschillende thema's

Evaluatie:tevredenheid AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Er werd in 2021 gewerkt aan de verschillende subtaken. Een overzicht van de resultaten is terug te vinden in rapport op Teams ([link](#) & [link](#)).

Om een gezondheidsimpactanalyse uit te voeren voor verschillende klimaatscenario's en mitigatie- en adaptatiemaatregelen werden volgende acties ondernomen:

- Overzicht van de klimaatscenario's waarvoor data voor Vlaanderen beschikbaar zijn: globale (IPCC), regionale, lokale en stedelijke klimaatmodellen. Er werd een vergelijking gemaakt tussen de Vlaamse en IPC-klimaatscenario's. Verder werd een overzicht gemaakt van de beschikbare klimaatdata. Overzicht van de mitigatie- en adaptatiemaatregelen die voor Vlaanderen beschikbaar zijn: hierbij wordt rekening gehouden met de plannen die bestaan op de verschillende beleidsniveaus en voor verschillende thema's (energie, gebouwen, transport en mobiliteit, omgeving, landbouw-industrie-afvalbeleid-bosbeheer).
- De resultaten van de klimaatscenario's en maatregelen zijn beschreven in rapport op Teams.
- De methodologie voor het uitvoeren van HIA werd opgesteld voor de gezondheidseffecten door verschillende klimaatstressoren alsook voor mitigatie- en adaptatiemaatregelen. Deze wordt beschreven in rapport op Teams.
- Afstemming met andere gezondheidsactoren gebeurde in bilaterale overleggen met verschillende groepen binnen Sciensano, RIVM. Verslagen van deze overleggen zijn beschikbaar op Teams ([link](#)). Binnen project van dOMG rond omgevingsindicatoren klimaat-gezondheid werd afgestemd met omgevingsactoren dOMG, VMM, INBO, ANB, ITG.

1.6.3.2 KG-B2.3 Indicatoren voor monitoring klimaat-gezondheid

Wat: Het doel is om indicatoren vast te leggen die bijdragen aan het in kaart brengen van de impact van klimaatverandering op gezondheid in Vlaanderen.

Settings en doelgroepen: AZG

Hoe: Eerst zullen we een grondige studie doen van de bestaande indicatoren die gebruikt worden om de impact van klimaatverandering op gezondheid in kaart te brengen. Hiervoor zullen we beroep doen op o.a. de indicatoren ontwikkeld door EEA en door EPA Global Change Research Program. Daarnaast volgen we op de voet de lijst met indicatoren die ontwikkeld wordt binnen het European Topic Centre on Climate Change Impacts, Vulnerability and Adaptation (ETC/CCA), waarbinnen VITO reeds actief is.

In een volgende stap beslissen we op welke temporele resolutie en ruimtelijke resolutie de indicatoren zullen berekend worden. Zo kan bijvoorbeeld de indicator 'hittegolfdagen' berekend worden voor het hele jaar of voor een seizoen. De ruimtelijke resolutie duidt op de ruimtelijke voorstelling van de indicator, dit kan op provincieniveau, gemeentelijk niveau, stadsniveau. Dit is uiteraard steeds afhankelijk van de originele ruimtelijke resolutie van de basisdata van waaruit we de indicatoren berekenen. Zo is het thema 'Hitte' in het Vlaams Klimaatportaal gebaseerd op temperatuur data met een ruimtelijke resolutie van 100 m en is dit ruim voldoende om het gemeentelijk niveau voor te stellen.

Timing en mijlpalen: doorlopend

Samenwerking: ETC/CCA

Resultaat: selectie indicatoren, bepaling temporele en ruimtelijke resolutie

Evaluatie: tevredenheid AZG

Rolverdeling PO MGZ: VITO (trekker)

Beschrijving gerealiseerde uitvoering (verslag) 2021

Er werd in 2021 een uitgebreide literatuurstudie gedaan naar het gebruik van klimaat-gezondheid-indicatoren. We focusten hierbij op indicatoren op het einde van de impactketen (impact = risico * blootstelling * gevoeligheid) met indicatoren waarmee rechtstreeks de gezondheidsimpact begroot kan worden alsook op indicatoren die met actie te maken hebben (kennis & informatie, veerkracht & aanpassingsvermogen). Op basis van een literatuurstudie naar gebruik van indicatoren in verschillende landen en indicatoren die door internationale organisaties naar voren worden geschoven, werd een longlist opgesteld van klimaat-gezondheid-indicatoren die relevant kunnen zijn voor de Vlaamse situatie. Waarbij het bij aanvang van 2021 nog de bedoeling was om ook klimaat-gezondheid gerelateerde omgevingsindicatoren op te stellen, werd dit niet uitgevoerd binnen de POMGZ maar binnen een apart project van DOMG.

Een overzicht van de longlist van indicatoren is beschikbaar op Teams ([link](#)), een rapport van de literatuurstudie is ook beschikbaar op Teams ([link](#)).

1.7 TOELICHTING VAN DE ACTIVITEITEN PARAGRAAF 4.6 UIT HET BELEIDSPLAN

In het kader van het facettenbeleid is het beleidsplan voorzien om voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de activiteiten toe lichten, en inzichten en informatie m.b.t. dit beleidsplan uit te wisselen met de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) en het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM). Dit zal toelaten het facettenbeleid in uitvoering door de VGC en het BIM in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, te ondersteunen met inzicht vanuit het Vlaams preventief gezondheidsbeleid milieugezondheidszorg.

Door tijdsgebrek zowel bij PO MGZ als AZG omwille van de PFAS crisis in 2021 heeft nog geen overleg tussen PO MGZ, AZG, VGC en BIM plaatsgevonden. We zetten dit in 2022 prioritair op de agenda.